

MAAHANMUUTTAJAPERHEKERHO

KOTOUTUMISEN TUKENA

Elisa-Maaria Järvimäki
Opinnäytetyö kevät 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Etelä Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
Lto-pätevyys ja diakonin virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Järvimäki, Elisa. Maahanmuuttaja perhekerho kielen- ja kulttuurin oppimista, vertaistukea ja vanhemmuutta. Järvenpää, syksy 2009, 72 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpään yksikkö, sosiaali- ja kasvatustieteiden koulutusohjelma, sosionomi (AMK) lto-pätevyys ja diakonian virkakelpoisuus.

Tämän tuotteen tarkoituksena oli kuvata maahanmuuttaja perhekerhon käytäntöjä ja tapahtumia. Miten kerho tukee naisia kotoutumisessa. Tutkimuksen näkökulmia ovat kieli- ja kulttuuri, vanhemmuuden tukeminen ja vertaistuki.

Seurakunnan maahanmuuttaja perhekerhon tavoitteena on järjestää maahanmuuttajanaishuille ja heidän lapsilleen paikka, jossa he voivat tavata toisiaan. Elämä on monesti maahanmuuttajanaishuille yksinäisyyden sävyttämää ja kotona olevat naiset tarvitsevat toisten aikuisten seuraa. Kerhon avulla voidaan myös saada ystäviä. Kerhossa puhutaan niistä asioista mitkä tuntuvat tärkeälle. Ihmiset kaipaavat seuraa ja vapaata yhdessäoloa. Lapsille on myös ilo, että kerhosta löytyy kavereita, joiden kanssa voi touhuta yhdessä. Vanhemmille ja lapsille on hyvä, että on jokin tuttu ja turvallinen paikka johon voi tulla tuttuja tapaamaan, saamaan vaihtelua, lämpöä ja kokemaan yhteyttä toisten samanhenkisten kanssa.

Tämä opinnäytetyö on tehty tuotteenä. Opinnäytetyöni olen tehnyt toiminnallisella menetelmällä, havainnot ja haastattelut apuna käyttäen. Arviointimenetelmänä oli osallistuva havainnointi, keskustelut kerholaisten kanssa, ohjaajien haastattelut ja päiväkirja.

Tulokset osoittivat, että yhdessäolo, keskustelut, tutustuminen toisten kulttuuriin ja vertaistuki on kerhon parasta antia. Kerhossa järjestettävät toiminnot otettiin ilolla vastaan ja niihin osallistuttiin innokkaasti. Kerho toimii myös erinomaisen harjoittelupaikkana suomen kielen oppimiselle. Vanhemmuuden tukemiseen naiset saivat tukea toisilta vertaisiltaan ja ohjaajilta. Tärkeää oli myös keskustella suomalaisista kasvatuskäytännöistä. Naiset tulivat lapsineen kerhoon mielellään ja kerho toimii naisten hyvinvoinnin edistäjänä.

Seurakunta välittää jäsenistään. Rakkaus toteutuu arjessa, muutenkin kuin puheina.

ABSTRACT

Järvimäki, Elisa. A family club for immigrant family club – studying language- and culture, peer support and parenthood. Järvenpää Autumn 2009, 72 pages, 3 appendices.

Deaconia University of Applied Sciences, Järvenpää Unit. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education, Qualification of Kindergarten Teacher and Diaconal Social Work, Bachelor of Social Services.

The purpose of this thesis is to describe the normal procedures, customs and events of the immigrant family club. In this thesis has been presented how the family club supports women in their social integration. Views of the study are the language and culture, the support in parenthood and the peer support.

The aim of the parish immigrant family club is to organize for immigrant women and their children a place where they are able to meet each other. Often the life of these women is lonely and the women who stay in the home need the company of other adults. By the help of the family club these women are also able to make friends. The family club is a place where women can discuss issues, which they find important. People need a place where they can associate with each other. For the children the club also gives a place where they can find friends and play with them. For the children and parents it is a big thing that there is a familiar and safe place where they can come and meet their friends and feel the warmth and connection with other kindred spirits.

This thesis was made as a production. I have made this thesis by functional methods by using observation, the diary and interviews.

The results show that the being together with other immigrants, discussions and familiarising with each other, culture and peer support are the best things in the family club. The actions that were organised in the club are welcomed and the participation is keen. The club is an excellent place to practice and study Finnish language. For the parenthood women get support from the each other and the tutors. It was also important to discuss the child raising practices in Finland. The women and their children were very pleased to come to the family club and the family club was a good way to work for the welfare of the women.

Parish cares about its members. Love comes true in everyday life.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MAAHANMUUTTAJAPERHEIDEN KOTOUTUMINEN	8
2.1 Maahanmuuttaja ja maahanmuuttajaperhe.....	8
2.1.1 Monikulttuurisuus.....	10
2.1.2 Vanhemmuus maahanmuuttajaperheissä.....	10
2.2 Kotouttaminen ja kotoutuminen.....	13
2.2.1 Kulttuurin ja kielen merkitys aikuisten ja lasten kotoutumisessa.....	15
2.2.2 Vuorovaikutuksellinen vertaistuki lasten ja aikuisten apuvälineenä kotoutumisessa.....	17
2.2.3 Varhaiskasvatus kotoutumisen tukena.....	18
2.2.4 Perhekerho kotoutumisen tukena ja lapsen etu maahanmuuttajatyössä	21
3 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	24
4 KOINONIA JA KIRKON MAAHANMUUTTAJATYÖ	28
4.1 Kirkon maahanmuuttajatyön toiminta-ajatus	28
4.2 Maahanmuuttaja perhekerho osana seurakunnan toimintaa	30
5 MAAHANMUUTTAJAPERHEKERHON TOTEUTTAMINEN JA LÄHTÖKOHDAT PRODUKTIONA.....	35
5.1 Produktion aihe ja lähtökohdat.....	35
5.2 Produktion toteuttaminen toiminnallisesti	36
5.3 Haastattelut ja niiden analysointi.	37
5.4 Prosessin luotettavuuden arviointi	39
6 TYÖN TOTEUTUS JA ARVIOINTI.....	42
6.1 Ensimmäinen kerhokerta - tutustuminen	42
6.1.1 Toteutus	43
6.1.2 Arviointi.....	44
6.2 Toinen kerhokerta – virpomisoksien tekeminen	46
6.2.1 Toteutus	47
6.2.2 Arviointi.....	47
6.3 Kolmas kerhokerta - Suomalaisen arkiruuan valmistus.....	48
6.3.1 Toteutus	48
6.3.2 Arviointi.....	48
6.4 Neljäs kerhokerta - Etiopialainen kesäkurpitsakeitto.....	49
6.4.1 Toteutus	49
6.4.2 Arviointia.....	50
6.5 Viides kerhokerta - Kosovolainen kana- ja riisipata	50
6.5.1 Toteutus	51
6.5.2 Arviointia.....	51
7 MAAHANMUUTTAJAPERHEKERHON TULOKSIA.....	53

7.1 Kerho kohtaamispaikkana	53
7.2 Yhteiskunnan erilaisten palvelurakenteiden esille tulo	56
7.3 Kielen ja kulttuurin oppiminen	57
7.4 Vanhemmuuden tukeminen	58
7.5 Kirkko kotoutumisen tukena	60
7.6 Kerholaisten ja ohjaajien kehittämisajatuksia ja haasteita	61
8 POHDINTA	63
LÄHTEET	66
LIITTEET	69

LIITE 1: Reseptit

LIITE 2: Reseptit

LIITE 3: TEEMAT OHJAAJIEN HAASTATTELUIHIN

1 JOHDANTO

Maahamme saapuu ihmisiä, jotka joutuvat lähtemään kotimaastaan heikkojen elinolojen vuoksi. Maahanmuutto ja pakolaisuus herättävät usein avuttomuuden ja toivottomuuden tunteita. Maahanmuutto rikkoo sosiaalisia verkostoja sekä muuttaa tuttua arkea. Sukulaiset, naapurit ja ystävät saattavat jäädä kotimaahan tai muuttaa muihin maihin Vieraaseen kulttuuriin, sen työelämän käytäntöihin ja suomen kieleen sopeutuminen on monimutkainen vuorovaikutusprosessi. Vertaisryhmässä saatu keskinäinen tuki sekä rohkaisevat esimerkit auttavat käsittelemään omia, vaikeitakin asioita. Ryhmissä voi osaltaan muodostua uusia ystävyys-suhteita, jotka omalta osaltaan paikkaavat puuttuvia sosiaalisia verkostoja.

Perhe ja lapset pitävät maahanmuuttajanaisia kiinni arjessa ja tämä auttaa katsomaan eteenpäin, kun elämä muuttuu maahanmuuton seurauksena. Elämä ja arjesta selviytyminen on kuitenkin maahanmuuttajanaisille usein yksinäisyyden sävyttämää. Monet heistä ovat tottuneet siihen, että arjessa on mukana naispuolisten sukulaisten ja ystävien verkosto. Sosiaalinen verkosto on oleellinen osa yhteisöllisiä kulttuureja, josta maahanmuuttajat ovat kotoisin. (Harju-Tolppa 2004,7.)

Kulttuuritaustaltaan valtaväestöstä poikkeava perhe joutuu monenlaisten paineiden kohteeksi. Näitä paineita synnyttää erityisesti kahden kulttuurin jäsenyys ja siihen liittyvät lojaalisuusristiriidat. Vanhemmat joutuvat hahmottelemaan omaa kasvattajanrooliaan oman syntyperäisen kulttuurinsa ja uuden kulttuurin välisessä jännitteessä. Puolisot ja perheenjäsenet joutuvat etsimään tasapainoa vanhan ja uuden yhteiskunnan mukaisten sosiaalisten roolien välillä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Ennaltaehkäisevä vanhempien tuki ja ohjaus kotoutumisvaiheessa ovat tärkeitä huomioida. Vanhemmat hyötyvät lastenkasvatukseen ja yhteiskunnan palveluihin liittyvästä tiedosta sekä omien kokemustensa jakamisesta muiden vertaisten kanssa.. Tämä vahvistaa heidän itseluottamustaan ja rohkaisee omaan aktiivisuuteen uudessa ympäristössä. Vanhemmat hyötyvät monenlaisista kontakteista kodin ulkopuoliseen elämään. Nämä kontaktit voivat syntyä esim. kieli- tai työllistymiskursseilla, vapaaehtoistoiminnassa mukana olemisella, erilaisissa kerhoissa tai työelämässä. (Alitolppa-Niittamo 2006, 7.)

Työharjoittelussa monikulttuurisuusjakson aikana maahanmuuttajat ihmisinä herättivät kiinnostukseni. Päästyäni mukaan ensimmäisen kerran tutustumaan maahanmuuttajaperhekerhon toimintaan, sain idean järjestää heille sinne ohjelmaa ja tekemistä loppukevääksi. Maahanmuuttajakerhon idea on sosiaalisessa toiminnassa; keskusteluissa, yhdessä olemisessa, toisten kulttuuriin tutustumisessa ja vanhemmuuden tukemisessa ja vertaistoiminnassa. Nämä kaikki osa-alueet tukevat osaltaan maahanmuuttajien kotoutumista Suomeen ja näitä asioita tarkastelen myös tässä opinnäytetyössäni. Tutkimuksen lähtökohta on ollut maahanmuuttajien kerhon toimintakulttuuria tutkiva aihe. Jätän harjoitteluseurakuntani mainitsematta, jotta tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden anonyymius voi säilyä.

Teoreettisena viitekehyksenä opinnäytetyössäni on Maahanmuuttajaperheiden kotoutuminen kokonaisuudessaan, Aikaisemmat tutkimukset ja Kirkon maahanmuuttajatyö. Rakkaus voi näkyä myös rinnalla kulkemisella, tukemalla ja kuuntelemalla lähimmäistä. Ihmisinä ja kristittyinä meillä on velvollisuus auttaa lähimmäisiämme ja voimme toimia auttavana kätenä myös muiden uskontojen edustajille. Jeesuksen opettamana rakkaus merkitsee vastuullista ja asiallista huolenpitoa toisesta ihmisestä ja huolenpitoa kaikesta elämästä. Kultainen sääntö, johon Jeesus kiteytti moraalilain vaatimuksen, edellyttää kykyä ja halua asettautua toisen asemaan. Toiselle on tehtävä se, mitä toivoisimme toisten tekevän meille, jos olisimme hänen tilanteessaan.

2 MAAHANMUUTTAJAPERHEIDEN KOTOOUTUMINEN

2.1 Maahanmuuttaja ja maahanmuuttajaperhe

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä. Ulkomaalainen on taas Suomen oikeuden kannalta henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen. Siirtolaiseksi sanotaan henkilöä, joka muuttaa pysyvässä tarkoituksessa toiseen maahan hankkiakseen sieltä toimeentulonsa. (Kotkan kaupungin maahanmuutto-ohjelma i.a.)

Pakolainen on henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen, tai poliittisen mielipiteen johdosta (YK:n pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen mukaan) Pakolaisiksi kutsutaan Suomessa yleensä myös henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitaarisista syistä. (Kotkan kaupungin maahanmuutto-ohjelma i.a.)

Turvapaikanhakijaksi määritellään henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vierasta maasta. Turvapaikanhakijan pakolaisuus todetaan vasta hakemukseen annetulla päätöksellä, joten tulisi välttää "pakolainen" sanaa ennen kuin päätös on annettu. Kiintiöpakolaiseksi kutsutaan henkilöä, jolla on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun myöntämä pakolaisen asema ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa. (Kotkan kaupungin maahanmuutto-ohjelma i.a.)

Ulkosuomalainen on Suomen rajojen ulkopuolella asuva Suomen kansalainen tai syntyperältään suomalainen henkilö, joka pitää itseään suomalaisena. Paluumuuttaja on taas ulkosuomalainen, joka on pitemmän tai lyhyemmän ajanjakson asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa takaisin Suomeen (esim. Ruotsin suomalaiset, Viron ja entisen Neuvostoliiton suomalaiset mm. inkeriläiset). (Kotkan kaupungin maahanmuutto-ohjelma i.a.)

Tilastokeskus määrittelee maahanmuuttajaperheet perheiksi, joissa ainakin toinen puolisoista tai ainoa vanhempi on ulkomaan kansalainen. Suomen kansalaisuuden saanut

maahanmuuttajataustaista perhettä ei luokitella tilastokeskuksen mukaan enää maahanmuuttajiksi. Kun käytämme yleistäviä termejä ”maahanmuuttajaperheet, maahanmuuttajataustaiset perheet tai monikulttuuriset perheet”, helposti ymmärrämme perheet keskenään samanlaisina. Todellisuudessa perheet ovat moninaisia (kuten kaikki perheet), ja onkin ehkä helpompi löytää eroja näiden termien tarkoittamien perheiden välillä, kuin luetella niitä yhdistäviä tekijöitä. Erottavia tekijöitä voivat olla mm. lähtömaa, maahan-tulosyy, äidinkieli, uskonto, koulutus- ja ammatillinen tausta, perheen ikärakenne, perhemuoto ja perheen elämänkaaren vaihe. Näiden perheiden joukossa on tietenkin myös erikokoisia perheitä, yksinhuoltajaperheitä, uusperheitä sekä niin sanottuja kahden kulttuurin liittoja, joissa toinen puolisoista on maahanmuuttajataustainen ja toinen etnisesti suomalainen. Yhdistävänä tekijänä kaikilla perheillä onkin vain yhden tai kummankin vanhemman maahanmuuton ja kotoutumisen kokemus ja tämän kokemuksen mahdolliset vaikutukset perheen elämään. (Alitolppa-Niittama, Söderling & Fågel 2005, 9.)

Suomalaisen yhteiskunnan sopeutuminen muista kulttuureista tuleviin puolestaan edellyttää joustavuutta perhe-käsitteen tulkinnassa. Yhteiskunnan antama tuki voidaan rajata ydinperheeseen, mutta perheiden sosiaalinen todellisuus ja tunneyhteys on usein silti paljon laajempi. Siihen sisältyy monissa kulttuureissa ydinperheen lisäksi isovanhemmat ja sisarukset perheineen.

Perheessä kaikki vaikuttaa kaikkeen, joten muutos yhdessä perheenjäsenessä tai perheenjäsenten välillä vaikuttaa myös muihin perheenjäseniin ja heidän keskinäisiin suhteisiin. Muutos vaikuttaa myös koko perhetilanteeseen. Tieto siitä, kenellä milloinkin on oikeudet ja velvollisuudet vanhemmuuteen, on merkittävä. Perheiden kanssa työskentelevien tuleekin omassa toiminnassaan huomioida perheiden moninaisuus. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä, & Virolainen 2007, 13-14,25.) Kokonaisvaltaisen perhettä tukevan toiminnan koordinointi lähtee siitä, että yhtä perheenjäsentä ei voi auttaa, jos koko perhettä ei auteta samalla. Perhe on maahanmuuttajalle erittäin suuri voimavara ja perheen sisällä toimivat ihmissuhteet parhaimmillaan tukevat maahanmuuttajia sopeutumaan uuteen maahan ja kulttuuriin. (Alitolppa- Niittama ym. 2005, 95.)

2.1.1 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan eri kulttuurien tasa-arvoista rinnakkaiseloja. Etnisyydessä on kyse yksilön ja ryhmän tavasta jäsentää itseään suhteessa toisiin. Etnisyys on sidoksissa tilanteisiin ja muuttuu ajan myötä. Monikulttuurisuuden rinnalla käytetään käsitteitä moni etninen ja monikansallinen. Moni etninen painottaa eri etnisten ryhmien, eri kulttuuriryhmien muodostamaa yhteiskuntaa. Monikansallinen painottaa yhteiskunnan koostumista eri kansallisuutta olevista henkilöistä, jotka voivat lainsäädännöllisestikin olla monikansallisia kaksoiskansalaisuuden myötä. (Kotkan kaupungin maahanmuutto-ohjelma i.a.)

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan kirjallisuudessa yhteiskuntia, joissa elävät ihmiset edustavat monia erilaisia kulttuureja. Sillä voidaan tarkoittaa myös ideologiaa, poliittista ohjelmaa ja /tai erilaisia toimintaohjelmia. Monikulttuurisuuteen kuuluu mm. käsitys jokaisen ihmisarvosta, yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta. Toimintaa ohjaavana lähtökohtana on positiivinen asenne ja suvaitsevaisuus erikulttuureja edustavia ihmisryhmiä kohtaan sekä hyvien etnisten suhteiden edistäminen yhteistyössä maahanmuuttajien ja eri toimijoiden kesken. (Ulla Aunolan 2004, 38.)

2.1.2 Vanhemmuus maahanmuuttajaperheissä

Kun vanhempi ymmärtää paremmin lapsensa käyttäytymisen syitä ja oppii tehokkaampia ohjaukeinoja ja uudenlaisen suhtautumistavan lapseen, lapsen käyttäytymisen ongelmat tulevat helpommin hallittaviksi. Samalla vanhemman havainnot lapsesta muuttuvat myönteisemmiksi ja lapsen ja vanhemman suhde vahvistuu. Nämä muutokset lisäävät niin lapsen kuin koko perheenkin hyvinvointia. Pitkällä tähtäimellä – ja etenkin silloin kun vuorovaikutuksen laatuun päästään vaikuttamaan varhain ennen voimakkaan kielteisen ketjun syntymistä – vanhemmuuden tukemisella voidaan merkittävästi lujittaa lapsen itsetuntoa ja auttaa häntä itsesätelyn opettelussa. Vanhemmuuden kehittäminen on työtä, jota tehdään koko perheen hyväksi ja sen hyväksi, millaisia vanhempia lapsista itsestään kasvaa. Se myös antaa lapselle vahvimman mahdollisen viestin siitä, että häntä arvostetaan ja hänestä välitetään. (Kinnunen & Rönkä 2002, 182.)

Lastenkasvatuksessa ja perheenjäsenten välisissä suhteissa kulttuuriset arvot, normit ja roolit ilmenevät puhtaimmillaan. Näiden sisäistäminen tapahtuu usein tiedostamatta, mallioppimisen kautta. Perheen ihmissuhteiden toimivuus perustuu perheenjäsenten riittävään yhteisymmärrykseen perheenjäsenten rooleista ja toimintaa säätelevistä arvoista sekä normeista. Kasvatus on näiden käsitysten siirtämistä ja vahvistamista sukupolvelta toiselle. Ne vanhemmuuden roolit, jotka ovat toimineet ja vaikuttaneet meihin lapsuudessa, muokkaavat omaa vanhemmuuttamme voimakkaammin kuin mikään kirjoista opitut tiedot. Yhteistä kaikille vanhemmille on, että he toivovat lapsilleen hyvää tulevaisuutta. He haluavat toimia niin, että heidän lapsistaan tulee perheen, suvun ja yhteiskunnan hyväksymiä ja arvostamia jäseniä. Se, mikä on hyväksyttyä ja arvostettua yhteiskunnassa vaihtelee erimaissa ja kulttuureissa. Myös se vaihtelee, miten näihin tavoitteisiin päästään – eli miten lasta kasvatetaan ja miten vanhemmuus toteutuu. (Ali-tolppa-Niittama ym. 2005, 45,81.)

Maahanmuuttaja vanhemmat ovat saattaneet kokea käsittämättömiä sodan kauhuja, jotka vaikuttavat heidän maailmankuvaansa ja psyykeensä. Osa on asunut keskitysleirillä, nähnyt kotinsa tuhoutuvan tai rakkaitensa kuolevan. Järjestelmälliset raiskaukset kuuluvat myös sodankäyntiin. Myös usein sisällissodan katkeruudet ovat ylitsempääsemättömiä: ennen ystävällisissä väleissä olleista naapureista onkin nyt tullut vihollisia. Vaikka ihminen olisi välttynytkin kaikkein pahimmilta kauhuilta, ovat nopea lähtö kodista ja pakolaisuus sinänsä jo raskaita kokemuksia. Tästä syystä voi myös johtua se, että perheellä ei ole lapsen tai nuoren tukemiseen riittäviä resursseja. Lapset näyttävät kuitenkin usein sopeutuvan nopeasti. Tämän vuoksi saatetaan myös aliarvioida lapsen tuen tarvetta. Lapsi tarvitsee kuitenkin tukea uuteen elämäntilanteeseen sopeutumiseen. Pitäisi aina muistaa vanhempien tukemisen yhteydessä myös lapsen tarpeet. Erityisen vaikeaa kotoutuminen voi olla kriisialueelta tulleelle lapselle. Väkivallan kokemukset ja erilaiset menetykset painavat mieltä. Lapsi ei ole ehkä pystynyt käymään koulua jopa vuosiin. Tämän vuoksi hän saattaa olla tiedollisesti ikäisiään jäljessä. (Räty Minttu 2002, 106, 147.)

Maahanmuuttajien lähtömaan ja Suomen välillä voi kasvatuskulttuureissa olla monia sellaisia eroja, jotka muokkaavat vanhemmuuden rooleja. Ristiriidat perheissä johtuvat usein ympäristön ja perheen kasvatustapojen erilaisuudesta ja kulttuuriristiriidoista.

Maahanmuuttajavanhemmat saattavat antaa erilaisille kasvatuskäytännöille eri merkityksiä kuin useimmat kantasuomalaiset vanhemmat. Erilaiset kasvatuskulttuurit kohtaavat esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa. Toiseen maahan muuttamisen myötä ei aiemmin opittu ja sisäistetty sekä itsestään selvänä pidettynormi, rooli tai käyttäytymistapa enää välttämättä toimikaan uudessa ympäristössä odotetulla tavalla. (Räty Minttu 2007, 164.)

Maahanmuuttajalapsen ja nuoren vanhemmat eivät monestikaan tunne Suomen koulutusjärjestelmää lasten kouluun mennessä, joten he eivät tulkinkaan avulla kykene tukemaan lastaan. Lapset oppivat koulussa uutta kieltä, pääsevät helposti valtakulttuurin vaikutuspiiriin ja oppivat yhteiskunnan toimintaperiaatteita monesti nopeammin, kuin vanhempansa. Mutta vanhemmat voivat jäädä esimerkiksi työttömyyden vuoksi eristykseen. Tällöin vanhempien ja lastenroolit voivat kääntyä vaarallisesti ylösalaisin niin, että lapset ottavat liiaksi vastuuta ja ohjailevat vanhempiaan uudessa yhteiskunnassa. Niinpä aikuisille uuden kielen oppiminen ja mukaan pääseminen yhteiskuntaan sekä sosiaaliin verkostoihin on siis erityisen tärkeää vanhemmuuden kannalta. (Alitolppa-Niittama ym. 2005, 46, 109)

Eritihtinen kotoutuminen perheenjäsenten välillä muuttaa tai vääristää perheenjäsenten välisiä vuorovaikutus- ja valtasuhteita. Pakolaisperhe on saattanut saapua Suomeen eri aikoihin esimerkiksi perheenyhdistämishojelman kautta. Pitkän eron jälkeen perheellä voi olla vaikeuksia toimia yhdessä, sillä perheenjäsenten roolit ovat muuttuneet eron aikana. (Räty Minttu 2002, 164.)

Vanhemman voi olla myös vaikea hyväksyä lapsen itsenäistymistä ja turvautumista suomalaisiin kavereihin. Konfliktit vanhempien kanssa ovat usein saattaneet liittyä lasten ja nuorten vapaa-ajanviettoon, joka on erilaista kun lähtömaassa. Nuori saattaa taas kokea vanhemman suojelemisen tarpeen ahdistavana, jos vanhemmat ovat pyrkineet asettamaan tiukkoja rajoja, jotka estäisivät kavereiden tapaamisen ja ulkona olon. Jotkut nuorista saadessaan lisää vapautta eivät tahtoisi hyväksyä myöskään minkäänlaista vanhempien taholta tullutta kontrollia. Vanhemmat voivatkin kokea olevansa toisinaan melko neuvottomia ja yksin. (Räty, Minttu 2002, 172, 173-174.) Vanhemmat voivat auttaa lasta hyväksymällä sen, että heidän lapsensa omaksuu osittain erilaisia malleja ja normeja kuin vanhemmat. Sukupolvien välillä on aina tietty kokemuksellinen kuilu.

Perheissä, jossa vanhemmat ja lapset ovat kasvaneet eri maissa, se kuuluu on lähes väistämättä leveämpi. (Alitolppa-Niittamo, Anne & Sirkiä, Jouni 2007, 82.) Maahanmuuttajalapsista ja -nuorista, jotka kokivat suhteensa vanhempiin toimiviksi ja lämpimiksi, hyväksyivät ja kannattivat enemmän sellaisia perhearvoja, jotka olivat myös tärkeitä heidän vanhemmilleen sen sijaan, että olisivat etäänntyneet perheensä perinteestä. (Liebkind, Karmala 2000, 132.)

Nuorten ja lasten edun mukaista on se, että koulu ja muu yhteiskunta tukevat vanhempien auktoriteettiasemaa. Myönteiset tukea antavat suhteet aikuisiin ja ikätovereihin ovatkin erittäin tärkeitä maahanmuuttajalapsille ja nuorille. Maahanmuuttoon liittyvien haasteiden vuoksi tulisikin erityistä huomiota tuli kiinnittää perheisiin, joissa kotoutumista ja elämänhallintaa estäviä riskitekijöitä näyttää kasaantuvan. Kasvatuskäsitysten työstämiseen tarvitaankin molemminpuolista kohtaamista, vuorovaikutusta ja motivaatiota. Perheen tukena ja turvana tulisi olla ne normaalit palvelut, joiden kanssa perhe on arjessa tekemisissä: päiväkotit, koulu, neuvola ja terveyspalvelut. Tukea he saavat myös maahanmuuttajien erityispalveluista, sosiaalityöntekijöiltä ja kotipalvelulta. (Räty Minttu 2007, 164.)

2.2 Kotouttaminen ja kotoutuminen

Vuonna 1999 hyväksyttiin kotouttamislaki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikan hakijoiden vastaanotosta (L 9.4.1999/493). Lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja tasa-arvoa sellaisilla toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen kartuttamista. Lailla pyritään muun muassa parantamaan työikäisten sijoittumista työmarkkinoille. (Alitolppa-Niittama ym. 2005, 54.)

Valtion ja kuntien maahanmuuttajatyössä ulkomaalaistaustaisen henkilön Suomaan muuttoa ja sitä seuraavaa prosessia kuvataan termillä kotoutuminen. Kotoutumisen käsitteeseen kuuluvat maahanmuuton lisäksi suomenkielen oppiminen, työllistyminen ja integroituminen suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Kotoutuminen on toimintaa, jolla viranomaiset auttavat maahanmuuttajia sopeutumaan uusiin olosuhteisiin ja edistävät heidän hyvinvointiaan. (Mikkelin seurakuntayhtymän maahanmuuttajatyön missio, visio ja strategia i.a.)

Maahanmuuttajalla, jolla on oleskelulupa ja kotikunta, ja joka ilmoittautuu työttömäksi tai saa tietyin edellytyksin toimeentulotukea, on oikeus kotoutumissuunnitelmaan. Suunnitelma laaditaan sitten, kun muuttaja on merkitty pysyvästi Suomessa asuvaksi väestörekisteriin, ja se tehdään korkeintaan kolmeksi vuodeksi. (Alitolppa-Niittama ym. 2005, 55.)

Palveluissa olisi panostettava etenkin maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheeseen, siten ehkäistään monien ongelmien syntymistä ja vähennetään yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia. Tärkein kotoutumisen edellytys on kuitenkin suomen kielen oppiminen. Saadessaan inhimillisen vastaanoton ja riittävästi tukea etenkin alkuvuosina maahanmuuttaja omaksuu aktiivisen roolin oman elämänsä hallitsijana uudessa yhteiskunnassa. Aktiivisena toimijan hän toivoo voivansa vaikuttaa elinolosuhteisiinsa ja arjen realiteetteihin. (Alitolppa-Niittama ym. 2005, 9.)

Työn avulla ihminen kokee hallitsevansa elämäänsä ja saa tukea ammatti-identiteetilleen. Maahanmuuttajan kotoutumisen esteenä on usein työttömyys. Työllistyminen tuo mukanaan monia kotoutumisen kannalta tärkeitä asioita: taloudellisen riippumattomuuden, sosiaalisia suhteita ja itsetunnon kohoamista. Työn saamisessa tärkeimpiä vaatimuksia ovat koulutus, kielitaito, sosiaaliset kontaktit ja oma-aloitteisuus. Naisille on erityisen tärkeää löytää paikkansa työelämässä. Työ parantaa heidän kielitaitoaan, he saavat luotua uusia ihmissuhteita ja oppivat suomalaista kulttuuria toimimalla suomalaisten kanssa. Työn avulla naisen taloudellinen riippuvuus miehestä myös vähentyy. Työnsaanti helpottuu, jos maahanmuuttajalla on sosiaalinen verkosto, jota hyödyntää. Monet maahanmuuttajat työllistyvät toisten maahanmuuttajien avulla. (Andrewin & Hartikainen 1999, 33.)

Erilaisia kotouttamistoimintoja järjestävät kunnat, seurakunnat, järjestöt ja yhdistykset. Tavoitteena on maahanmuuttajien voimavarojen hyödyntäminen ja aktivoiminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä yhteistyön kehittäminen viranomaisten, kantasuomalaisten kansalaisjärjestöjen ja maahanmuuttajien järjestöjen välillä. (Alitolppa-Niittama 2005, 57.)

2.2.1 Kulttuurin ja kielen merkitys aikuisten ja lasten kotoutumisessa

Kulttuuri on sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta opittuja, sisäistettyjä ja suurelta osin hiljaiseen tietoon perustuvia tapoja.. Kullakin kulttuurilla on omat lait, tavat, arvot ja käyttäytymistä ohjaavat normit. Niihin voi vähitellen sopeutua, mutta toisen kulttuurin henkistä perintöä ei voi omaksua yhtä helposti. Kulttuuri voidaan myös määritellä vuorovaikutusprosessiksi, jossa käytetään symboleja sekä moninaisia tyynejä ja muotoja. Näin kulttuuri tarkoittaa sosiaalisesti muodostettuja merkityksiä. Näin ne yhdistävät samasta kulttuurista tulevia ihmisiä. Kulttuuri muovaa yksilöt ja yksilöt muovaavat kulttuurin. Kulttuuri koostuu ihmisten muodostamista merkityksistä, joita käytetään ympäröivän todellisuuden tulkitsemiseen. Ihmisen identiteetille oman kulttuurin ja kielen tunteminen ja osaaminen on merkittävää. Vastuu äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on perheellä. Kulttuurien välinen vuorovaikutus alkaa sujua yleensä paremmin ja jouheammin työntekoon osallistumisen, ammatin hankkimisen sekä kielen ja kulttuurin oppimisen myötä. (Aunola 2004, 37.)

Jo ennen syntymää lapsi kuulee ääniä, millä on merkitystä kielelliselle kehitykselle. Syntymän jälkeen vauva keksii esimerkiksi, mitkä äänet tarkoittavat ruoka-ajan lähestymistä. Muistikuvat ja havainnot selkenevät ja erottuvat toisistaan. Kahden kuukauden ikäinen vauva joteltelee, jos hän on tyytyväinen. Myös itku on vauvan puhetta ja ilmaisu. Kuukausien kuluessa ääntelyn määrä ja muodot lisääntyvät, jotelteelusta alkaa erottua tavuja, joita vanhemmat voivat omalla puheellaan vahvistaa. Jäljittelyllä on suuri merkitys kielen oppimisessa. Ensimmäisen sanan ajankohtaa on vaikea määritellä. Lapsen jokin äänne on sana, kun hän käyttää sitä toistuvasti ja voi huomata sen tarkoittavan jotakin. (Jarasto & Sinervo 1997, 31-37.)

Oma kieli, äidinkieli, on sydämen, tunteiden ja identiteetin kieli. Se on kieli, jonka avulla lapsi lähtee vallittamaan maailmaa: nimeämään tutkimaan ja oppimaan. Äidinkielellään lapsi solmii ensimmäisiä tärkeitä ihmissuhteita, hän tulee ymmärretyksi ja oppii ymmärtämään muita. Äidinkieli on myös perusta, joka tukee muuta oppimista ja uuteen sopeutumista. Kieli tukee lapsen ajattelutoimintojen kehitystä ja kommunikaation kehitystä merkityksen välittäjänä. Kielen tehtävänä ajattelutoimintojen tukena korostuu lapsen kasvaessa, jolloin se liittyy ongelmanratkaisuun, loogisen ajattelun ja kuvittelun alueille. Kielen hallintaan liittyvät valmiudet ovat perustana oppimisvalmiuksille. Pa-

nostus äidinkielen taitoihin edistää niin toisen kielen oppimista kuin yleensä oppimisvalmiuksia. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2007, 23-24.)

Uuden kielen oppimisen tulee olla mukavaa. Pelit, leikit, monipuolinen toiminta ja vuorovaikutustilanteet aikuisten ja lasten kanssa ovat hyviä menetelmiä suomen kielen oppimisessa. Lapsi oppii kieltä päivän toiminnoissa, perushoitotilanteissa, vertaisryhmässä ja pienryhmissä muiden lasten ja aikuisten kanssa. Vanhempia tulee tukea ja informoida oman kielen säilyttämisen ja opettamisen keinoista. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2007, 24.)

Integroitumisen eli kotoutumisen tärkein edellytys on puhutun kielen ymmärtäminen. Uuden kielen oppimista helpottaa, jos on äidinkieltänsä lisäksi aikaisemmin opiskellut vierasta kieltä. Monet maahanmuuttajat osaavat vain äidinkieltään. Heidän on vaikea ymmärtää kieliopin merkitystä kielen opiskelussa. Useat naiset ovat myös luku ja kirjoitustaidottomia, mikä vaikeuttaa uuden kielen oppimista. Kielen osaamattomuus saattaa merkitä maahanmuuttajalle yksinäisyyttä, eristäytymisen tunnetta ja jopa masennusta. Maahanmuuttajanaisten aseman parantamiseksi olisi heille hyvä taata mahdollisimman tasapuolinen osallistuminen miesten kanssa kieli- ja suomalaiseen yhteiskuntaan valmentavalle kurssille, heti Suomeen muuton jälkeen. Kurssijärjestelmä tulisi luoda siten, että se tavoittaisi kaikki maahanmuuttajanaiset, eikä lastenhoidosta saisi tulla estettä kurssille osallistumiselle. Kielitaito antaa itseluottamusta, itsenäisyyden tunteen, mahdollistaa osallistumisen yhteisön toimintaan ja pääsyssä työelämään. (Andrew & Hartikainen 1999, 29,32, 51, 53.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa pärjäämisen perusedellytyksenä on aina suomen kielen jonkinasteinen hallinta. Toimivaa toisen kielen taitoa tarvitaan ihmisten välisessä kanssakäymisessä, ammattiin valmistautumisessa, harrastuksissa, virastoasioimisessa ja suomalaisen yhteiskunnan tarjoamissa terveyspalveluissa. Se on tarpeen myös kaupassa käydessä tai pihapiirissä hiekkalaatikon reunalla. Kieli on väline kulttuurin siirtämiselle sukupolvelta toiselle. (Aunola 2004, 158.)

2.2.2 Vuorovaikutuksellinen vertaistuki lasten ja aikuisten apuvälineenä kotoutumisessa

Vertaistuellalla tarkoitetaan joko vapaamuotoisesti tai organisoidusti järjestäytyntä keskinäistä tukea ja apua. Samassa elämäntilanteessa olevat tai samankaltaisia elämäntilanteita kokeneet yksilöt tukevat toisiaan, selvittelevät ja ratkovat elämäntilannettaan. (Järvinen ym. 2007, 166.)

Tavoitteena on hyvinvoiva lapsi vertaisryhmän jäsenenä. Lapsi kokee, että häntä arvostetaan ja hänet hyväksytään omana itsenään. Hän tulee kuulluksi ja nähdyksi ja hän saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. Lapsi uskaltaa yrittää ja oppii sosiaalisia taitoja. Lapsi kohdataan yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti ja hän kokee olevansa tasa-arvoinen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2007,11.)

Vuorovaikutuksen oppiminen alkaa jo lapsen syntymästä. Lapset omaksuvat vuorovaikutustaitoja yhdessä perheenjäsenten ja muiden kasvattajien kanssa. Lapsen varhaiset kokemukset vuorovaikutuksesta luovat pohjan myöhemmin tapahtuvan kommunikoinnin oppimiselle. Lapsi tarvitsee runsaasti palkitsevia kokemuksia vuorovaikutuksesta aikuisten kanssa. Tämä tukee myös lapsen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä. Aikuis- ja vertaissuhteissa lapset oppivat kulttuurisia ja sosiaalisia tapoja ja kommunikaatiomalleja. Lasten keskinäinen ja lasten ja aikuisten välinen kommunikaatio ja vuorovaikutus ovat myös oppimisen edellytyksiä. Pieni lapsi tarvitsee lähelleen kasvattajan, joka tuntee lapsen yksilöllisen tavan kommunikoida. Kasvattaja eläytyy ja reagoi kontaktitilanteisiin ja rohkaisee lapsen halua vuorovaikutukseen. Ajattelu kehittyy vuorovaikutuksessa vanhempien, vertaisryhmän, kasvattajien ja lasta ympäröivän yhteisön kanssa perustuen lapsen kokemuksiin. Kokemukset puolestaan liittyvät ympärillä oleviin ihmisiin. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2007,14.)

Lapsi saa myös vuorovaikutuksen kautta vertaisryhmässä leikkiä toisten lasten kanssa. Leikin avulla kehittyvät lapsen huomiokyky, ajattelu, ongelmanratkaisutaidot ja muisti. Leikki synnyttää myös yhteisöllisyyttä. Se on sosiaalinen tapahtuma, missä lapset saavat yhdessä toisten lasten kanssa harjoitella erilaisia taitoja, ratkoa ongelmia ja keksiä uusia leikkejä. Leikki ei kehity itsekseen vaan vaatii yhteistoimintaa muiden lasten kanssa. Lapsi jäljittelee leikissä näkemäänsä ja kuulemaansa, käyttää mielikuvitustaan

ja luo samalla myös jotain uutta. Lapsen sosiaaliset taidot harjaantuvat vertaisryhmässä. Leikissä opitaan toimimaan yhdessä, jakamaan tehtäviä ja ratkaisemaan keskinäisiä riitoja. Leikki tarvitsee aikaa, tilaa ja sille luodut edellytykset sekä turvallisen läsnä olevan aikuisen. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2007,15-16.)

Monet perheet kokevat juurettomuutta ja kärsivät sosiaalisten tukiverkoston hajoamisesta. Maahanmuuttajat kohtaavatkin uudessa asuinmaassaan usein samankaltaisia arjen ongelmia. Uuden yhteiskunnan, kulttuurin ja kielen esille tuomia vaikeuksia voidaan vertaisryhmässä käydä läpi. Huolta saattavat aiheuttaa lasten ja nuorten kasvatukseen liittyvät kysymykset ja työnsaannin vaikeudet. Vertaisryhmän antama ainutlaatuinen mahdollisuus tunteiden jakamiselle, yhteisille keskusteluille ja ratkaisujen etsimiseen saman kokeneiden kesken, on mitä ilmeisemmin avaintekijä ryhmän sitoutumisessa ja luottamuksellisen ilmapiirin syntymisessä. Ihmiselle, jolla on samankaltaisia kokemuksia elämästä, on usein helpompi puhua vaikeistakin asioista Vanhemmat pitävät arvokkaana juuri yhteyden syntymistä muihin. Kerhossa voi muodostua uusia ystävyysseurueita, jotka omalta osaltaan paikkaavat puuttuvia sosiaalisia verkostoja. Keskustelemalla toisten kanssa, sai keinoja ongelmien ratkaisuun. On helpottavaa huomata, että ei ole yksin ongelmien kanssa, vertaisryhmästä saa konkreettista apua ja neuvoja eri tilanteisiin. (Kinnunen & Rönkä 2002, 177.)

Maahanmuuttaja voi kiintyä valtaväestöön, omaan etniseen yhteisöön tai eri maahanmuuttajaryhmien muodostamaan yhteisöön. Yleensä maahanmuuttajan odotetaan kiinnittyvän valtayhteisöön, mutta tärkeintä on, että hänellä on joku tukiverkosto. Oman etnisen ryhmän tuki on tärkeää. Maahanmuuttajat, jotka elävät eristäytyneinä omista maanmiehistään, ovat suuremmassa vaarassa syrjäytyä kuin ne, joilla on oma etnisen ryhmän sosiaalinen tuki. Verkosto tukee arkipäiväisissä ongelmissa ja antaa tunteen ryhmään kuulumisesta ja yhteyden omaan taustaan ja historiaan. (Andrewin & Hartikainen 1999, 31.)

2.2.3 Varhaiskasvatus kotoutumisen tukena

Tarkastelen Tampereen Vasua produktiossani, koska kaupunki on iso ja laajalle leviytynyt. Väestöpohja on siellä hyvin erilaista, on esimerkiksi alueita, jossa asuu paljon maahanmuuttajia, opiskelijoita ym. Tällä on vaikutusta varmasti myös päiväkoteihin. Se

antaa niille haastetta, koska kaikkien kuitenkin täytyy noudattaa samaa Tampereen Vasua, olkoonkin päiväkotia sitten minkälaisella alueella kulloinkin

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista, tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. Varhaiskasvatus on osa päivähoito- ja perusopetuksen tuotantokokonaisuutta, johon kuuluvat päivähoito, esiopetus, perusopetus ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Keskeisimpiä varhaiskasvatustalustoimia ovat päivähoito, perhepäivähoito sekä leikkitoiminta. Leikkitoiminnassa tarjotaan varhaiskasvatustalustoimia leikkitoimintakeskuksissa ja leikkikerhoissa. Varhaiskasvatustalustojen asiakkaita ovat lapset ja heidän perheensä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista, varhaisen vaikuttamisen periaatteita käyttäen. Se rakentuu kodin ja lapselle tärkeiden ihmisten ja kasvattajien kasvatuskumppanuudesta, yhteistyöstä. Kasvatuskumppanuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Se on yhdessä toimimista ja sitoutumista lapsen etujen ja oikeuksien toteuttamiseksi. Lähellä lasta toimiva kasvattajatiimi tekee konkreettisen suunnitelman varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi ja arvioimiseksi lapsiryhmässä. Jokaiselle lapselle laaditaan vuosittain lapsen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen ja lapsen vanhempien kanssa. Lapsen eri kehitysvaiheiden arvo ymmärretään ja lapsuus nähdään arvokkaana. On tärkeää, että lapsi kokee aikuisen olevan aidosti läsnä, kuuntelemalla ja rohkaisemalla lasta. Tavoitteena on itseensä luottava, hyvinvoiva lapsi, Lapselle taataan turvallinen, välittävä ja aktiivista osallisuutta tukeva kasvu- ja oppimisympäristö. Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvo- pohja perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2008, 3-8.)

Hyvinvointipalveluilla luodaan edellytyksiä eri toimijoiden verkostoitumiselle arvostamalla sidosryhmiensä osaamista ja yhteistyön tuloksena syntyvää tietoa, taitoa ja kokemusta kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä unohtamatta. Perheen ohjaaminen tarvittaessa eri tukitoimien piiriin on osa henkilökunnan tehtävää. Jokaiselle lapselle pyritään löytämään hänen kasvunsa ja kehityksensä tukemisen kannalta paras mahdollinen paikka joko päiväkodista, perhepäivähoidosta tai leikkitoiminnan piiristä. Tavoitteena on, että lapsi saa tarvitsemansa varhaiskasvatustalustot kodin läheltä ja tarvittavat tukitoi-

met tuodaan lapsen lähelle. Kaiken yhteistyön edellytyksenä on avoin tiedonkulku.. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2007, 5, 8.)

Lapsia ohjataan katsomaan, erottamaan, rajaamaan ja tekemään valintoja. Lapsi tutustuu ympäristöönsä havainnoimalla ja tutkimalla sitä eri aistien avulla. Tutkiessaan sitä lapsi tyydyttää uteliaisuuttaan ja kokee kuuluvansa ympäröivään maailmaan ja yhteisöön. Yrityksen, erehdyksen ja oivalluksen kokemus ylläpitää ja vahvistaa lapsessa oppimisen iloa. Kasvattajat ja lapset etsivät yhdessä vastauksia lasten ja aikuisten kysymyksiin. Kasvattajat luovat tutkimiselle innostavan, ihmettelevän ja kannustavan ilmapiiriin. Lapset oppivat koko ajan erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Toimiessaan vuorovai-
kutuksessa ympäristön ja ihmisten kanssa lapset käsittelevät ja jäsentävät tietoa olemas-
sa olevien käsiterakenteidensa avulla ja ovat aktiivisia oppijoita. Kokeilut, etsimiset ja
selitysten löytämiset erilaisille ilmiöille pienessä turvallisessa ryhmässä kannustavat
lasten omaa ajattelua ja ongelmanratkaisuja. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen
suunnitelma 2007,18-19.)

Lähtökohtana maahanmuuttaja lapsen päivähoidolle tulee olla se, että hän saa olla ylpeä
perheestään, taustastaan ja vanhemmistaan ja kasvaa erilaisuutta ymmärtävään ja suvait-
sevaan asenteeseen. Lapsen kulttuuritausta ja suomen kielen taitotaso huomioidaan lap-
siryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa esimerkiksi. kun päivähoitoon
tulee lapsi, joka ei osaa suomen kieltä, on välitön tukitoimi puolen vuoden ajalle lapsi-
ryhmän pienentäminen. Lapset voitaisiin myös keskittää niin, että saman kieliryhmän
edustajia olisi päiväkodissa enemmän. Käytännön syyt ovat kuitenkin johtaneet usein
hajasijoitukseen: vanhemmat haluavat lapsensa lähimpään päiväkotiin ja lapsia on mo-
nella alueella yksittäin. Hajasijoittamista on perusteltu myös tehokkaammalla suomen-
kielen ja kulttuurin oppimisella. Hajasijoituksesta johtuen monessa päiväkodissa joudu-
taan edelleen yllättäen ja valmistumatta palvelemaan maahanmuuttajaperhettä. Tällöin
on tärkeää ottaa haaste vastaan avoimin mielin. Pienillä asioilla saadaan lapsi tuntemaan
itsensä tervetulleeksi. Jos yhteinen kieli puuttuu, parin sanan opettelu lapsen äidinkielel-
lä auttaa alkuvaiheen kommunikoinnissa. Siitä välittyy viesti, että kasvattaja arvostaa
häntä ja on kiinnostunut lapsen kulttuurista ja taidoista. (Räty, Minttu 2002, 16.)

Maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön on erityisesti alkuvaiheessa
varattava aikaa, koska kaikilla perheillä ei ole selvää käsitystä siitä, mitä päiväkodissa

tapahtuu. Vanhempia voi rohkaista tulemaan lastensa kanssa päiväkotiin pariiksi päiväksi. Vanhempien toiveiden kuuntelun lisäksi henkilökunnan tulee tiedottaa päiväkodin tavoista ja vanhempien kanssa on hyvä keskustella päiväkodin käytännöistä, jotta tarvittavat tiedot välittyvät pulin ja toisin. Jotkut toiminnot esimerkiksi pakkasella ulkoilu voivat tuntua oudoille maahanmuuttaja vanhemmista. Lasten pukeminen suomalaiseen sähän sopivalla tavalla voi myös tuottaa ongelmia. Tapoja ja erilaisuutta tulee kunnioittaa. Uskonnollisen vakaumuksen kunnioittaminen ja uskonnonvapaus on yksi lapsen ja perheen perusoikeuksista. Vanhemmat saattavat myös toivoa päiväkodin suomalais-tavan lapset mahdollisimman nopeasti. Taustalla on ajatus siitä, että vanhemmat haluaisivat lastensa välttävän samat vaikeudet kuin heillä itsellään on ollut esimerkiksi kielen suhteen. Vanhempia onkin hyvä rohkaista välittämään lapsilleen omaa kieltään ja kulttuuriaan, jotka ovat tärkeitä lapsen identiteetin ja jatkuvuuden tunteen vuoksi. (Räty, Minttu 2002, 16.)

Tavoitteena maahanmuuttajataustaisen lapsen kohdalla on perusturvallisuuden luominen, mahdollistaa lapsen tulo ryhmän jäseneksi ja kielitaito, jolla selviää päivittäisistä tilanteista ja myöhemmin kaksikielisyys. Lapsen päivärytmissä on myös tärkeää varata lepo-aikaa suomen kielen oppimiselta. (Hongisto, Leinonen 2007, 13-14.)

2.2.4 Perhekerho kotoutumisen tukena ja lapsen etu maahanmuuttajatyössä

Seurakuntien perhetyötä ovat kaikki avioliiton ja parisuhteen sekä vanhemmuuden ja isovanhemmuuden tukemiseksi järjestettävät yksittäiset tapahtumat, pienryhmät, kerhoja kurssitoiminta, jotka on tarkoitettu koko perheelle, vanhemmille tai lapsille. Perhetyö on luonteeltaan ongelmia ennaltaehkäisevää, parisuhteeseen ja vanhemmuuteen eväitä antavaa, ei ongelmakeskeistä eikä kriisejä hoitavaa korjaava työtä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja perhe 2010)

Perhekerhossa äidit kokoontuvat lapsineen yhteen. Kerhotoiminta voi myös olla vertais-tukea parhaimmillaan. Perhekerho toiminta vahvistaa äitien hengellistä vireyttä ja antaa työkaluja käytännön elämän hallintaan. Piiri tukee äitejä heidän äitiydessään ja naisuudessaan. Siinä tapahtuu äitien ja lasten verkottumista, mikä edistää äitien jaksamista ja lasten ystäväystymistä. Piirissä voidaan laittaa ruokaa, keskustella eri aiheista, järjestää

retkiä ym. Äiti-lapsi toiminta onnistuu parhaiten, kun lapsille on järjestetty oma lastenhoito tai äidit vuorottelevat tässä tehtävässä. (Ison Kirjan nuorisotoiminnot 2008, 10.)

Seurakuntien perhetyölle on olemassa selkeä tarve. Perheet tarvitsevat myös seurakunnan tukea. Seurakunnan tehtävänä on tukea vanhempia heidän kasvatustyössään. Tuemalla vanhempien jaksamista, hyvinvointia, sekä hengellistä kasvua vahvistetaan koko perhettä. Vanhemmuuden tukemiseen kuuluu erilaisten kasvatusteemojen käsittely ja perheiden välisen yhteyden rakentaminen seurakunnassa. Henkisesti ja hengellisesti hyvinvoiva perhe antaa parhaan kasvualusta tasapainoiseen lapsuuteen ja nuoruuteen (Ison Kirjan nuorisotoiminnot 2008, 6-7.)

Ammatillisuus lasten kanssa tehtävässä työssä on aina tärkeä muistaa. Lapsen etu on ensisijainen tavoite. Jokaisen lapsen mahdollisimman suotuisan kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen. Perhekeskeisyys, lapsen paras ei voi yleensä toteutua ilman vanhempia, sillä lapsen hyvinvointi riippuu koko perheen hyvinvoinnista, erityisesti vanhempien parisuhteen ja vanhemmuuden laadusta. Perheen elämäntilanne, kulttuurista, tottumukset ja ympäristö otetaan huomioon. Yksilöllisyys- ja asiakaslähtöisyys; perheen elämäntilanne ja vanhempien ilmaisemat päällimmäiset tarpeet tai huolet otetaan lähtökohdaksi. Toiminta edellyttää tilanneherkkyyttä, vanhempien oikeuksien ja päätöksen teon kunnioittamista sekä luottamuksen hankkimista. Tärkeää on asiakkaan kuunteleminen, hienotunteisuus ja asiakkaan hyväksyminen ihmisenä, vaikka tämän toimintaa ei voisi hyväksyä sen epäsuotuisien seurauksien vuoksi. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004, 24.)

Huomioidaan lapsen ja perheen terveen elämän edellytykset sekä vanhempien ja lasten taidot tehdä esimerkiksi terveyttä edistäviin elämäntapavalintoja. Terveys ymmärretään moniulotteisena kokonaisuutena, johon kuuluvat niin fyysinen terveys kuin mielenterveys samoin ihmisten väliset suhteet ja elämäntähtäminen. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004, 24.)

Kiinnitetään aktiivisesti huomiota vanhempien ja lasten voimavaroihin, niitä suojaaviin ja vahvistaviin tekijöihin. Voimavarat edistävät lapsen tervettä kasvua ja kehitystä ja suojaavat kaikkia perheenjäseniä epäsuotuisilta vaikutuksilta. Pyritään vahvistamaan

vanhempien kykyä toimia oman perheen hyväksi. (Sosiaali- ja terveysministeriön op-paita 2004, 24.)

Yhteisöllisyydellä ja vertaistuen hyödyntämisellä edistetään lapsiperheiden yhteenkuu-luvuutta, perheiden keskinäistä yhteistyötä ja toistensa tukemista. Myös moniammatilli-nen yhteistyö ja -osaaminen on erittäin tärkeää ja siihen osallistuminen. Oman työn ja työkäytäntöjen arvioiminen ja eettinen pohdinta ovat yksi kehittyneen ammatillisuuden tunnusmerkeistä. Ammattietiikka perheiden kanssa tehtävässä työssä toteutuu arjessa. (Järvinen ym. 2007, 24,209.)

3 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Marjo Harju-Tolpan (2004) teki lisensiaattityön maahanmuuttajanaisten äitilapsiryhmästä. Hän teki tutkimuksen kansainvälisessä naisten tapaamispaikassa eli Naistarissa, joka sijaitsee keskellä monikulttuurista lähiötä Hervantaa Tampereella. Naistari perustettiin vuonna 1996 maahanmuuttajanaisia varten, jotta heillä olisi paikka, jotta heillä olisi paikka, jossa he voivat tavata toisia naisia kodin ulkopuolella. Keskeinen teema hänen tutkimuksessaan oli maahanmuuttajanaisten välinen sosiaalinen vuorovaikutus. Vaikka perhe ja lapset pitävät maahanmuuttajanaisia kiinni arjessa ja se auttaa katsomaan eteenpäin, niin elämä ja arjesta selviytyminen on kuitenkin maahanmuuttajanaيسille usein yksinäisyyden sävyttämää. Marjo Harju-Tolppan (2004) tutkimuksen mukaan maahanmuuttajanaيسille maahanmuutto aiheuttaa yksinäisyyttä, koska sosiaaliset verkostot ovat katkenneet. Heillä on tarve tavata toisia naisia myös kodin ulkopuolella. Useimmilla naisilla kerhoihin tulon syynä oli halu tavata muita samassa (vertais-tuki) elämäntilanteessa olevia naisia. Syy saattoi olla lisäksi se, että äidit halusivat lastensa tapaavan toisia lapsia. Naisilla on myös paljon kysymyksiä, jotka liittyvät asioimiseen eri viranomaisten kanssa tai suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Tutkimusmenetelmänä Harju-Tolpalla (2004) oli etnografia. Harju-Tolppa (2004) toteaa Clifford Geertz (1973) vedoten, että Geertz (1973) on tuonut etnografiaan käsitteen ”tiheä kuvaus”, millä tarkoitetaan sitä, etnografia kuvaa mahdollisimman yksityiskohtaisesti havaintoaineistoa koska se antoi mahdollisuuden osallistuvaan havainnointiin sekä useiden erilaisten aineistojen käyttämiseen. Aineiston hän keräsi pääasiassa osallistuvalla havainnoinnilla. Lisäksi hän teki ryhmätapaamisista kaksi nauhoitusta ja muistutinpänoja hän kirjoitti myös ylös ryhmätapaamisten jälkeen.

Harju-Tolppa (2004) on todennut tutkimuksessaan seuraavaa: naisilla on kokoontumisen kautta mahdollisuus saada tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, kulttuurista, palvelujärjestelmästä ja naiset voivat tapaamisten aikana opiskella suomen kieltä vapaasti. Ryhmien avulla voidaan ennaltaehkäistä yksinäisyyttä ja kehittää voimavaroja ja sosiaalisia verkostoja. Kielen oppimisen kannalta on tärkeää, että on olemassa yhteisö, jossa sitä voi harjaannuttaa. Kielen käyttäminen oikeissa puhetilanteissa on ensiarvoisen tärkeää motivaation ja oppimisen kannalta. Naiset ymmärtävät myös suomenkielen oppi-

misen tärkeyden kotoutumisen merkityksessä. Kieli auttaa hoitamaan omia asioitaan esimerkiksi terveydenhoitopalveluissa, virastoissa ym. suomenkielen oppiminen on myös ensiarvoisen tärkeää työllistymisen kannalta. Toiminnallinen tekeminen on kerhoissa väline yhdessäololle ja keino syventää sosiaalisia verkostoja. Kerhoissa tapasivat toisiaan eri-ikäiset, erilaisista taustoista ja tilanteista tulevat naiset ja naiset saivat ryhmissä uusia kontakteja, joita ei olisi tullut ilman ryhmää. Naiset oppivat kerhoissa tuntemaan myös toistensa erilaisia kulttuureita ja myös suomaista kulttuuria. Myös vanhemmuutta tuettiin kerhossa.

Riikka Tiainen (2008) käsitteli opinnäytetyössään, joka oli ylempi AMK-tutkimus seurakunnan työntekijöiden tekemää maahanmuuttajatyötä. Hänen tutkimuksensa tarkoituksena oli selvittää seurakunnan lapsi- ja nuorisotyöntekijöiden tekemää työtä maahanmuuttajien parissa. Tavoitteena hänellä oli saada nuorisotyönohjaajien, lastenohjaajien ja maahanmuuttajatyöntekijän avulla selvitetyksi seurakunnissa tehtävää maahanmuuttajatyötä kolmen teeman avulla. Teemat olivat työkäytännöt ja yhteistyö, työnhaasteet erityisesti suvaitsevaisuuden näkökulmasta ja työnmotivaatio ja tavoitteet. Tiainen (2008) tutki työssään sitä, että millainen on seurakunnan lapsi- ja nuorisotyöntekijöiden työnkuva, haasteet ja motivaatio maahanmuuttajatyössä. Tiainen (2008) teki laadullisen tutkimuksen ja aineiston hän keräsi haastatteleamalla maahanmuuttajien kanssa toimivia seurakunnan lapsi- ja nuorisotyöntekijöitä.

Hän tuo esille suvaitsevaisuuden myös kristillisestä arvosta nähtynä, joka toivoisi lisääntyvän kirkossamme. Tiaisen (2008, 11.) työssä huomioi että monikulttuuristuva ympäristömme on haaste kirkossa tehtävälle työlle, sekä kirkon ja muiden tahojen väliselle yhteistyölle. Lasten ja nuorten parissa työskentelevillä pitää tulevaisuudessa olla enemmän valmiuksia kulttuurisensitiiviseen eli kulttuurien erot ymmärtävään kohtaamiseen ja uskontodialogiin. Maahanmuuttajilla on mukanaan oma uskontonsa ja siihen liittyvä arvomaailma, mikä synnyttää keskusteluja. Uskontodialogi ja erilaisuuden kunnioittaminen tulee nähdä yhtenä keskeisenä sisältönä tulevaisuudessa, ja luterilainen kirkko on tässä avainasemassa.

Tiaisen (2008) totesi tutkimuksessa, että seurakunnan työntekijöillä ja maahanmuuttajilla on taustaltaan erilainen kulttuuri, joka heijastuu kohtaamisissa. Maahanmuuttajien tavat ja kieli on erilaisia. Tämä vaatii työntekijöiltä erityistä huomiota ja tähän he koki-

vatkin keskeisenä työn haasteena. Tutkimuksessa nousi myös esille maahanmuuttajien vaikean työllistymisen yhteiskunnassa.

Tärkeänä Tiaisen (2008) tutkimuksessa, nousi esiin maahanmuuttajien tarve saada suomalainen ystävä. Ihmisarvolla ja kunnioittamisella on vahva merkitys myös suvaitsevaisuutta määritettäessä. Maahanmuuttajat on hyvä nähdä samalla tasolla itsensä kanssa, jolloin heidän ihmisyytensä tunnustetaan. Suvaitsevaisuuden ydin saattaa löytyä Tiaisen(2008) haastateltavien mukaan erilaisuuden sietämisestä.

Marja Pentikäinen (2005) tarjoaa väitöskirjassaan pakolaisuudelle ihmiskasvot. Keskeiseksi tutkimuksessa nousivat käsitteet pakolainen/turvapaikanhakija. Tekijä on koonnut aineistona haastatteleamalla itse ”asiakasjoukkoaan”. Tutkimusobjektit ovat vietnamilaisia ja somalialaisia.. Hänen mielestään Suomessa tarvitaan tutkimusta, jossa pakolaisen oma asiantuntijan ääni, oman elämänsä kokijana saadaan kuuluviin. Pentikäinen (2005) kysyykin väitöskirjassaan, mistä pakolaisuus alkaa ja mihin se päättyy. Ensin hän tarkastelee sitä, miten pakolaisuus rakentuu laillisten asemien muutoksina ja konkreettisina rajanylityksinä? Mitä tapahtuu pakoon lähteville ja turvaa hakeville ihmisille lähdön, pakenemisen ja uuden asuinmaan myötä. Toiseksi hän kysyy, millaisia ovat pakolaisten itsensä eri vaiheille antamat merkitykset ja tulkinnat. Häntä kiinnostaa , kuinka ihmisten käy prosessin edetessä. Hänen huomionsa kohdistuu erityisesti siihen, mitä kulttuurin ja yhteiskunnan vaihtumiset merkitsevät yksilön ja perheen elämässä.. Mikä on pakolaisen tila ja paikka pakolaisuuden eri vaiheissa, suhteessa kotimaahan ja elämään uudessa maassa. Kolmanneksi hän selvittää sen, miten pakolaiset itse hahmottavat tapahtuneen rajaylityksen ja miten haastateltavat hahmottavat elämäänsä eri vaiheissa ja uudessa asuinmaassaan. Muuttuvatko perheen tilanne, perheenjäsenten roolit ja naisten, lasten sekä miesten asemat perheessä. Hän selvittää lukijoille minkälaisia ovat pakolaisten itsensä eri vaiheille antamat merkitykset ja tulkinnat. Miten ihmisen käy ja millaiseksi hän mahdollisesti muuttuu ja miten sosiaaliset suhteet kehittyvät.

Pentikäisen (2005) tutkimuksessa korostui juuri perheen, sukulaisuuden ja ihmissuhdeverkostojen merkitys, koska ne ovat tärkeitä kiinnittymisen, johonkin kuulumisen, paikkoja. Pentikäisen (2005) toteaa, että suhde maantieteellisiin paikkoihin kerrotaan usein perheen kautta. Uudessa tilanteessa kertojat alkoivat rakentaa jokapäiväisen elämänsä reviiriä Suomeen ilman ydinperhettä laajempaa perhettään.

Pentikäinen (2005) toteaa tutkimuksessaan, että uuden, omasta täysin poikkeavan kielen kokeminen oli ensimmäisiä havaintoja, jonka haastateltavat kohtasivat Suomeen saapuessaan. Kertajat ymmärtävät äidinkiellensä merkityksen vasta ylitettyään kielirajan ja kohdattuaan vieraan kielen. Moni osaa arvostaa, että heidän lapsilleen opetetaan Suomen kouluissa omaa äidinkieltä. Aikuiset ovat oppineet kokemustensa kautta paitsi kielen merkityksen puheessa ja kirjoituksessa myös sen kulttuurisen arvon. Kielen avulla kertajat saattavat välittää lapsilleen omaa kulttuuriaan ja perinnettään. Kieli on vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin ydin, josta saattaa tulla elämän kokonaisuutta hallitseva muuri, jos ihminen ei sitä pysty ylittämään. ”Kieli on avain että lukko” uudessa yhteiskunnassa ja elämäntilanteissa.

Pentikäinen (2005) kertoo pakolaiset saatuaan oikeudet suomalaisuuteen he muuttuvat Suomen pakolaisiksi, erilaisten ryhmäksi joukossamme. Fyysinen erilaisuus, kielenkäytön ongelmat, uskonto, elämisen tavat jne. erottavat heidät perus suomalaisesta väestöstä. Pakolaisuus jatkuu perillepääsystä huolimatta. Siitä tulee yksilöllinen identiteettikysymys, että sosiaalinen hyväksyttävyyssymys. Hän tuo esille tutkimuksessaan juuri erilaisuuden ongelmaa, kielen osaamattomuutta ja etnisyyden moninaisia henkisesti rasittavaa tilannetta Suomessa.

4 KOINONIA JA KIRKON MAAHANMUUTTAJATYÖ

”Koinonia” tarkoittaa yhteyttä, osallisuutta ja jakamista. Sanaa käytetään yhtäläillä puhuttaessa yhteydestä Kristukseen ja Jumalaan ja puhuttaessa ihmisten keskinäisestä yhteydestä. Siihen perustuu ajatus, että me kaikki olemme osallisia yhteisöstä, joka perustuu meitä itseämme suurempaa lahjaan ja merkitykseen. Kuulumme elämän yhteyteen toistemme kanssa, koska meillä on elämän yhteys Jumalan kanssa Jeesuksen Kristuksen kautta. Se on nöyrää samaistumista, rinnalle asettumista ja vuorovaikutukseen suostumista. Koinonia-käsite auttaa meitä myös täydentämään latinalaisperäisen käsitteen ”solidaarisuus” merkitystä, joka ilmaisee lujaa yhteyttä yhteisten etujen puolustamisessa. Se on kasvokkain olemista toistemme kanssa, erityisesti niiden kanssa, jotka yhteiskunnassamme ovat heikompia, jakamaan kaikkien kärsimyksen huolehtimalla köyhistä, vaikeuksissa olevista ja syrjäytyneistä, ajamalla heidän asiaansa ja liittymällä kaikkiin pyrkimyksiin oikeudenmukaisuuden ja rauhan puolesta inhimillisissä yhteisöissä. Se on yhteisvastuuta, joka merkitsee kuormien jakamista, mutta myös jokaisen vetämistä yhteisten lahjojen ja yhteisen ihmisarvon osallisuuteen. Koinonia ohjaa tavoittelemaan sellaista yhteiskuntaa, joka takaa kaikille kansalaisille heidän fyysisestä ja henkisestä kapasiteetistaan riippumatta mahdollisimman täysivaltaisen osallistumisen yhteisöjen ja yhteiskunnan toimintaan. (Osallisuuden ja jakamisen yhteisö 1995, 22, 24-25.)

4.1 Kirkon maahanmuuttajatyön toiminta-ajatus

Raamatussa kehoitetaan myös kohtelemaan muukalaisia kuin itseämme. ”Kun maahanne tulee muukalaisia asumaan keskuudessanne, älkää sortako heitä. Kohdelkaa joukossa asuvia siirtolaisia ikään kuin he olisivat heimoalaisianne ja rakastakaa heitä kuin itseänne, sillä te itsekkin olette olleet muukalaisina Egyptissä. Minä olen Herra, teidän Jumalanne (3. Moos. 19:33-34.)

Raamattu sisältää sekä periaatteellisia kannanottoja että käytännön esimerkkejä suhtautumisesta muukalaisiin. Jeesuksen opetuksen mukaan kaikki kansat myös pakolaiset ja siirtolaiset kuuluvat kirkkomme piiriin ja Jeesus ohjaa hyväksymään ja rakastamaan myös vieraita. Kristittyjen ihmisten, ryhmien ja instituutioiden historia on myös syrjittyjen historiaa. Aina löytyi kuitenkin heitä, jotka tarjosivat suojaa ja toivottivat tervetul-

leiksi joukkoonsa. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen ihminen on lähimmäinen, Jumalan luoma olento, jota tulee kohdella inhimillisesti arvollisesti ja oikeudenmukaisesti. Myös maahanmuuttajat ovat lähimmäisiä, joiden rinnalla seurakunta kulkee asettuen heidän asemaansa, tukien heitä uuteen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sopeutumisessa sekä tarjoten heille hengellistä apua. Kristittyinä meille kuuluu tämän lähimmäisyyden ketjun jatkaminen. Kristinuskolla on alusta asti ollut kansainvälinen maailmankatsomus. Avoimuus sekä erilaisten ihmisten kohtaaminen ja hyväksyminen ovat olennainen osa tätä maailmankatsomusta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei olisi rakentunut nykyisenlaiseksi ilman kansainvälistä vuorovaikutusta. Vaikutteita on saatu ja annettu. Kirkkomme on osa kansainvälistä kristillistä kirkkoa. Kirkko on kaikkia varten. Kirkon maahanmuuttajatyö rohkaiseekin kirkkoa ja seurakuntia kutsumaan yhteyteensä Suomeen muualta tulleita siirtolaisia, pakolaisia, opiskelijoita ja heidän perheenjäseniään. Suomeen saapuneet ja täällä asuvat maahanmuuttajat ovatkin omien kokemustensa ja näkemystensä kautta tuoneet kirkon maahanmuuttajatyöhön konkreettisuutta ja uutta merkitystä. Kaikkiin tapahtumiin voi tulla ja seurakuntien työntekijöihin ottaa yhteyttä, vaikka ei olisi kristitty tai kirkon jäsen. Seurakuntien on näytettävä avoimuuden esimerkkiä muulle yhteiskunnalle ja luotava aktiivisesti yhteyksiä maahanmuuttajiin, kannustamalla kirkkoa ja seurakuntia edistämään myönteistä ja monikulttuurista asenneilmastoa koko yhteiskunnassa. Vaikuttaen samalla myös maahanmuuttoa, -muuttajia ja etnistä tasa-arvoa koskevien lakien ja suunnitelmien laadintaa. Tasa-arvoisen vuorovaikutuksen lähtökohtana on toisten arvostaminen ja kunnioittaminen. Tavoitteena on ihmisten oman vastuun ja aloittekyvyn vahvistaminen. Rasismin ja syrjinnän vastustaminen on mukana kaikessa kirkon työssä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Eri uskontojen yhteydenpito on erityisen tärkeää yhteiskunnassa, joka pyrkii entistä suurempaan avoimuuteen ja monimuotoisuuteen. Maahanmuuttajat ovat uskonnollisesti epäyhtenäinen joukko. Kullakin ryhmittymällä on omia uskonnollisia periaatteita ja toimintoja, joita ei voi välttämättä toteuttaa samalla tavalla kuin lähtömaassa. On myös ymmärrettävää, että oman hengellisen identiteetin säilyttäminen ja oman kirkkokunnan tilaisuuksiin osallistuminen on heille tärkeää. Uskontojen erilaiset ajattelutavat, ihmiskäsitykset ja maailmankuvat korostuvat. Uskontojen välistä vuoropuhelua syntyy jokaisessa tapaamisessa eri uskontojen edustajien kesken. Seurakunnalla onkin tärkeä rooli

rohkaista meitä uskontojen väliseen vuoropuheluun, jotta keskinäinen tuntemus lisääntyisi ja syntyisi avoin luottamus. Vuoropuhelu voi olla myös sanatonta, mutta kuitenkin voimakasta kokonaisviestintää arvoistamme, asenteistamme ja suhteestamme Jumalaan. Arkipäivän erilaisissa tapaamisissa, opintopiireissä, kerhoissa ja leireillä syntyy hyvin luontevaa keskustelua Jumalasta, kristillisen uskon sisällöstä ja myös muista uskonnoista. Suomalaiseen tapakulttuuriin ei ole kuulunut uskonnollisista kysymyksistä keskustelu julkisesti. Maahanmuuttajat ovat haastaneet tätä arkuuttamme ja opettavat meitä puhumaan avoimesti ja rohkeasti itsellemme läheisestä uskonelämän kysymyksistä. Merkittävälle osalle maahanmuuttajista oma uskonto kuuluu luonnollisena ja näkyvänäkin osana elämään. Kirkon maahanmuuttajatyön keskeisiä ulottuvuuksia ovat lähimmäisyyden toteuttaminen, turvapaikanhakijoiden kuunteleminen, maahanmuuttajien elämäntilanteiden yhteinen tarkastelu, hengellisen tuen tarjoaminen, maahanmuuttajien kotoutumisen helpottaminen, ihmisoikeuksien turvaaminen, kristillinen kasvatus ja -opetus ja uskontojen välisen vuoropuhelun aktivointi ja siihen rohkaiseminen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden tukeminen eri metodeilla turvapaikkaprosessin aikana on myös erittäin tärkeää seurakunnan työtä. Turvapaikkapäätöstä odottavat asuvat joko vastaanottokeskusten majoitustiloissa tai kaupungin tarjoamissa asunnoissa. Tämä odotusaika on useimmille henkisesti hyvin raskasta. Seurakunnat voivat järjestää heille virkistysohjelmaa ja seurakunnan elämään ja toimintaan perehdyttäviä tilaisuuksia, ja hengellinen tuki ovat arvokasta apua. Kiintiöpakolaisten suomeen tulon ja kuntaan sijoittamisen jälkeen paikallisseurakunnat ovat myös osa vastaanottavaa paikallista yhteisöä ja he voivat tarjota tukea ja turvallisuutta uuden elämän alkuvaiheessa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

4.2 Maahanmuuttaja perhekerho osana seurakunnan toimintaa

Seurakunnan maahanmuuttajaperhekerhon toimintaidea produktioon on saatu teema haastatteleamalla kahta kerhoa pitävää ohjaajaa, joista toinen on ammatiltaan lähetyssihiteeri ja toinen diakonissa. Lisäksi tähän aineistoon olen käyttänyt myös omia havaintoja, sekä päiväkirjaa, jota pidin kerhojen aikana. Kerho on toiminut 8 vuoden ajan. Asiakskunta vaihtuu jatkuvasti, koska myös vastaanottokeskuksessa ihmiset vaihtuvat. Maa-

hanmuuttajanaisten joukossa on paljon henkilöitä, joiden on vaikeaa päästä kotioven ulkopuolelle. On paljon äitejä, naisia kerhossa, jotka ovat kotiin sidottuja ja joiden miehet kontrolloivat heitä. Jos on perheellinen, niin miehen etu ajaa usein perheessä naisen edun ohi. Toisinaan mies tuo naisen ensimmäisellä keralla kerhoon ja tarkistaa samalla tilanteen kerhossa. Huomioidessaan, että kerhossa on vain naisia ja se on muutenkin turvallinen paikka, saa vaimo lapsinensa luvan käydä kerhoa. Meihin on luotettu ja on löydetty paikka missä naiset voi olla yhdessä, meillä on samanlaisia iloja ja suruja kulttuurista riippumatta.

Kerho on niin sanottu avoin kerho, johon saavat tulla kaikki halukkaat. Käyminen ei ole mitenkään sitovaa, vaan käydä voi silloin, kun se itselle ja perheelle sopii. Ei tarvitse välttämättä olla maahanmuuttaja, mielellään otettaisiinkin mukaan myös kantaväestöä, jotta syntyisi ystävyysuhteita maahanmuuttajien ja kantaväestön välille. Kerholaiset ovat pääasiassa tällä kerhokaudella olleet Venäjältä, Libanonista, Etiopiasta ja Kosovosta. Kerholaisista osalla on jo Suomen kansalaisuus. Osa odottaa vielä turvapaikanhakijoina päätöstä saada jäädä Suomeen. Suomessa kerholaiset ovat asuneet 3 kuukaudesta 13 vuoteen. Taustat jokaisella ovat aika erilaiset ja myös syyt, jotka heidät ovat tuoneet Suomeen.

Kerho on alun perin perustettu pääasiassa kotona lapsia hoitaville naisille kohtaamis- ja latautumispaijaksi (kansainvälinen naistenkerho). Mutta koska maahanmuuttajaaideillä on yleensä lapsia eikä heitä luonnollisesti voi jättää yksin kotiin, he ovat yleensä mukana kerhossa. Niinpä kerho toimii nykyään perhekerhona. Kerho kokoontuu joka toinen torstai klo 11-13 seurakunnan kerhotiloissa. Kerhotilat ovat aika tilavat; niihin kuuluu isohko eteistila, täysvarusteltu keittiö, ruokahuone ja iso oleskelutila. Oleskelutilassa on paljon pitkiä pöytiä ja tuoleja. Useampi kerholainen lapsinensa mahtuu istumaan saman pöydän ääreen. Sekin lisää keskinäistä yhteenkuuluvaisuuden ja me-hengen tuntua. Puitteet ovat hyvät erilaisten kerhojen pitoon. Ainoa huono puoli on se, että lattiat ovat melko kylmät pienille lapsille. Sekin on ratkaistu laittamalla lattialle iso lämmin peitto, jonka päällä lapset voivat sitten leikkiä leluilla. Kerholla on omat lelut lapsille, jotka otetaan aina esille valmiiksi ennen lasten tuloa.

Kerhon tarkoitus on toimia henkisenä levähdyspaikkana, ”keitaana” kotona lapsia hoitavalle vanhemmalle, kerhossa on mahdollisuus tavata toisia vertaisia, lapsia ja aikuisia.

Yleensä alkutervehdysten ja kuulumisien vaihdon jälkeen on jotakin mahdollista ohjelmaa ja lopuksi juodaan aina kerhokahvit. Tähän jätetään aikaa yleensä reilusti, koska kerholaisista on mukava keskustella vertaistensa ja ohjaajien kanssa kiireettömästi. Pääpaino kerholla onkin juuri keskusteluissa ja luottamuksellisessa vuorovaikutuksessa. Usein kotona olevalla maahanmuuttajaäidillä on suuri tarve puhua ja tulla kuulluksi. Toisinaan voivat päällimmäisenä olla päivästä toiseen selviämisen ja jaksamisen kysymykset.

Kerhossa autetaan naiseuden etsimisessä ja autamme naisia voimaantumaan. Kerrotaan kerhossa esimerkiksi naisesta, joka voi opiskella ammatin ja mennä autokouluun. Kerhossa voi myös olla osallistujana vertainen, joka on jo nämä asiat elämässään saanut tehtyä. Kerhossa keskustelut lähtevät usein kerholaisten tarpeista. Kerhossa puhutaan sellaisista asioista, joista kaikki voivat puhua. Ei puhuta esimerkiksi politiikasta tai jonkin maan sisällissodasta ym. eikä udella maahanmuuttajalta, miksi hän on tullut Suomeen. Ohjaajilta vaaditaan tietynlaista herkkyyttä toimia erilaisissa tilanteissa ja myös siinä, mitä toiselta henkilöltä voi kysyä. Kerhossa ei kysellä yksityisasiota mutta, jos kerholainen itse haluaa puhua esimerkiksi kahden kesken, järjestetään siihen mahdollisuus. Jos jollakin kerholaisella ilmenee jotakin suurempia hankaluuksia, ohjataan hänet sopivan ammattiauttajan luo. Mukana on ihmisiä vauvasta isoäiteihin. Sukupolvet saavat mahdollisuuden luoda kontaktia kerhon välityksellä myös ikäihmisiin. Ikäihmiset saavat taas puolestaan nauttia lasten seurasta. Tasa-arvoisella kohtelulla pyritään luomaan luottamuksen ilmapiirin. Kerhossa toimivat työntekijöinä maahanmuuttajakoordinaattori (diakoni), lähetyssihteeri ja kaksi vapaaehtoistyöntekijää.

Kauden alussa otetaan kerholaisten tarpeita ja ehdotuksia ylös. Kerhossa opitaan tuntemaan Suomalaisia perineitä erilasten kirkkopyhien kautta, koska näillä on iso merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa. Opitaan tätä kautta tuntemaan Suomalaista kulttuuria. Kerhossa voidaan juhlistaa esimerkiksi pääsiäistä, joulua, vappua ja äitienpäivää. Kerholaisilla on uteliaisuutta moneen asiaan mutta vähän ihmisiä, joiden kanssa näitä asioita voisi pohtia. Kaikki tekeminen on vapaaehtoista. Kerholaiset ovat yleensä kovin kiitollisia kaikesta mitä he saavat, eivätkä he useinkaan tiedä, mitä voisi pyytää. Retkistä he kaikki kuitenkin pitävät kovasti. Perhekulttuuria tuetaan ja kerholaisten perheet pääsevät osallistumaan myös erilaisille kerhon järjestämille leireille ja retkille

Kerhossa tuodaan esille vanhempien kuuleminen ja puhutaan vanhemmuudesta, sen iloista ja suruista. Usein on myös odottavia äitejä paikalla ja päästään seuraamaan raskautta. Keskustelut lähtevät usein erilaisista kerhossa syntyneistä luonnollisista tilanteista esimerkeiksi lasten tarpeista ja sairauksista, monimuotoisista perheistä, säähän ja pukemiseen liittyvistä asioista, terveydenhoidosta, ruokakulttuuriin liittyvistä asioista, harrastuksista. Keskustellaan meidän suomalaisista tavoista kasvattaa. Kerrotaan ettei meillä Suomessa saa harjoittaa ruumiillista kuritusta. Korostetaan, että Suomessa kasvatetaan lapset asettaen heille rajoja, jotta heistä tulisi kunnollisia aikuisia ja vastuunottajia. Koska usealla maahanmuuttajalla on käsitys, että kukaan ei välitä, mitä lapset tekevät. Media on nostanut muutamia ongelmatapauksia näkyvästi esille, tukien samalla maahanmuuttajien käsitystä asiasta. Yleensä he eivät pääse suomalaisiin koteihin näkemään todellista tilannetta, miten suomalaiset hoitavat ja ohjaavat lapsiaan, koska heillä on niin vähän ystäviä suomalaisten joukossa.

Kerholaisia voidaan neuvoa eri asioissa tarvittaessa. Opastetaan myös kodinhoidossa ja ruuanlaitossa. Voidaan yhdessä esim. täyttää joitain virallisia papereita, joita kerholainen ei itse osaa täyttää riittävän suomen kielen puuttumisen vuoksi. Uskonto asettaa kerholle tiettyjä rajoituksia, koska mukana on eri uskontokuntien edustajia. Kerholaiset tietävät kyllä, että kerhon järjestäjänä on luterilainen kristillinen seurakunta, mutta kerhossa ei kuitenkaan tuoda luterilaista uskontoa mitenkään erityisesti esille eikä uskontoa ”tuputeta” eri uskontokuntien edustajille. Hartauksia ei pidetä juuri tästä syystä. Jokaiselle annetaan mahdollisuus olla kerhossa omanlaisena yksilöllisenä ihmisenä ja kunnioitetaan hänen omaa vakaumustaan ja kulttuuriaan.

Yhteiskunnallisia asioita tuodaan myös esille kerhossa ja lisätään tätä kautta naisten tietotaitoa. On käyty kerhon kanssa tutustumassa esimerkiksi lastenkotiin, kirkkoon, kirjastoon, teatteriin, museoihin ja toiseen vastaavaan kerhoon eri kaupungissa. Myös kerhossa on käynyt vierailijoita esim. terveydenhoitaja, äidinkielenopettaja ym. Kaupunki ja seurakunta ja myös esimerkiksi punainen risti tekevät melko tiivistä hedelmällistä yhteistyötä, maahanmuuttajien hyväksi. Tämän ohjaajat ovat kokeneet erittäin hyvänä asiana. Esimerkiksi vastaanottokeskuksesta tiedotetaan uusista perheistä, jotka tarvitsevat tukea ja tukihenkilöä ja diakoniatyöntekijät tekevätkin sinne vierailuja. Myös alaikäisille maahanmuuttajalapsille haetaan seurakunnan kautta esimerkiksi ystäväperheitä.

Valikoin erilaisia toiminnallista ohjelmaa kerhokertoihini, koska niiden avulla on helpompi ohjata ryhmää, jossa on paljon erilaisia osallistujia. Yhdessä tekeminen mahdollistaa eri aistikanavien käytön. Itse koetut ja tehdyt asiat tuntuvat usein mielekkäiltä ja merkityksellisiltä. Omakohtainen kokemus auttaa asioiden muistamisessa ja antaa uusia oivalluksia itsestä, toisista ja ympäröivästä maailmasta. Myös ohjaaja tutustuu osallistujiin ja heidän taitoihinsa aivan eri tavalla ja eri näkökulmasta. Yhdessä toimiessa ohjaaja voi havainnoida, miten osallistujat toimivat ryhmässä ja mitä rooleja he ottavat: kuka on johtajatyyppejä, kuka vetäytyy, kuka osallistuu aktiivisesti. Tehdyt havainnot antavat pohjaa suunnitella ryhmäläisten vuorovaikutustaitojen kehittymisen mahdollistavaa ohjelmaa. Harjoitusten leikkisyys puolestaan antaa energiaa toiminnalle ja ohjaa sitä. (Leskinen 2009, 13.)

Toiminnallisuus lisää ryhmän yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuutta. Niissä opitaan vuorovaikutustaitoja, toisten huomioon ottamista, kuuntelemista, puhumista, eläytymistä, mielikuvituksen käyttöä, esiintymistä ja yhteistyön tekemistä. Kun ryhmässä on luottamuksellinen ja rento ilmapiiri, pystytään käsittelemään myös vaikeita asioita. Yhteishengellä ja ryhmän yhteistyön sujumisella on suuri merkitys kaikenikäisten ryhmissä, sillä me-henki parantaa osallistumisaktiivisuutta ja ryhmässä viihtymistä. Jokaisella on vastuu omasta toiminnasta ja yhteistyön sujumisesta. Tärkeää on arvostaa itseä ja toisia. Toiminnalliset harjoitukset kehittävät itsetuntemusta ja itsetuntoa. Harjoitusten avulla voidaan myös harjoitella sosiaalisissa tilanteissa ja yhteiskunnassa tarvittavia taitoja mielekkäällä ja hausalla tavalla. (Leskinen 2009, 13.)

5 MAAHANMUUTTAJAPERHEKERHON TOTEUTTAMINEN JA LÄHTÖKOHDAT PRODUKTIONA

5.1 Produktion aihe ja lähtökohdat

Aiheen produktion sain suorittaessani monikulttuurista työharjoittelua seurakunnalla. Päästessäni ensimmäisen kerran tutustumaan maahanmuuttaja perhekerhon toimintaan, huomasin pohtivani mahdollisuutta järjestää heille sinne ohjelmaa ja tekemistä loppukevääksi. Ehdotukseeni loppukevään kerhojen järjestämiseen vastattiin myöntävästi. Halusin tehdä osasta opinnäytetyötäni toiminnallisen, koska se on minulle luontevaa. Tuotin produktiona perhekerhot, joiden prosessin kuvaan ja arvioin työssäni.

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on selvästi lisääntynyt viime vuosina. Maahanmuuttajat eri kieli- ja kulttuuritaustaiset ihmiset, etenkin lapset ja nuoret ovat tärkeä voimavara Suomalaisessa yhteiskunnassa. Keskeisenä tavoitteena yhteiskunnallisesti ajateltuna olisikin maahanmuuttajien joustava ja jopa tehokas kotoutuminen yhteiskuntaan ja työelämään yhteiskunnan tasa-arvoisina jäseninä oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Maahanmuuttajaperhe tulisi huomioida kokonaisuutena. Monikulttuurisuuteen kuuluu muun muassa käsitys jokaisen ihmisen ihmisarvosta ja tasa-arvosta, maahanmuuttajien omia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia unohtamatta. Lähtökohtana tulisi olla positiivinen asenne ja suvaitsevaisuus, sekä hyvien etnisten suhteiden edistäminen eri toimijoiden kesken. Erilaisten järjestöjen ja seurakuntien osuus maahanmuuttajatyön parissa tulee tulevaisuudessa varmasti lisääntymään. Joten näen erilaisten kerhojen esimerkiksi perhekerhon merkityksen tärkeyden osana kotoutumisen prosessia.

Produktioni lähtökohta on ollut maahanmuuttajien perhekerhon toiminta ja sen tarkastelu. Kerhossa painottuu erityisesti maahanmuuttajien ja ohjaajien keskinäinen vuorovaikutus, suomen kielen ja kulttuurin harjoittelu ja oppiminen, vanhemmuuden tukeminen, vertaistuki ja yleensä yhdessä oleminen. Maahanmuuttajaäidit lapsineen tulevat hakemaan kerhosta voimaa elämäänsä ja -ihmissuhteisiin, tietoa, taitoa ja virikkeitä lasten kanssa olemiseen ja kasvatukseenkin. Lapset saavat tavata myös muita lapsia ja leikkiä heidän kanssaan, myös toisten kulttuuriin tutustumista pidetään tärkeänä.

Nämä edellä mainitut osa-alueet perhekerhossa tukevat kaikki maahanmuuttajien kotoutumista Suomeen ja siksi tarkastelen tässä produktiossa näitä tekijöitä. Opinnäytetyöni tarkoitus on kuvata seurakunnan maahanmuuttaja- perhekerhon toimintaa kotoutumisessa. Miten maahanmuuttajien kerhotoiminnalla voidaan tukea kotoutumista vuorovaikutuksellisin keinoin? Miten kerhon tarjoama vertaistuki auttaa maahanmuuttajaaitejä? Tukeeko kerho suomen kielen ja kulttuurin oppimista? Tarkastelemalla näitä asioita voidaan samalla kehittää maahanmuuttajatyötä ja kehittyä myös itse ammatillisesti.

5.2 Produktion toteuttaminen toiminnallisesti

Produktio on yleensä lyhykestoinen ja sen tarkoituksena on tehdä jokin tuotos, ja samalla kehittää työvälineitä käytännön toimintaan. Se voi olla esimerkiksi musiikkiesitys, video, radio-ohjelma, näytelmä tai informaatiopaketti. Produktio voi olla osa tuotekehittelyä, joka sisältää tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessit, kokeilun, arvioinnin ja markkinoinnin. Tuote voi olla yksittäinen esine tai palvelu jollekin tietylle käyttäjäryhmälle, esimerkiksi viittomakielinen rukouskirja. Se voi olla myös toiminnallinen kokonaisuus (esimerkiksi teemapäivä uskontojen välisestä dialogista) tai se voi menetelmä esimerkiksi laatujärjestelmän soveltaminen ja kehittäminen. (Kuokkanen, Kiviranta, Määttänen & Ockenström 2007, 32.)

Pidin kahden vapaaehtoisohjaajan ja lähetyssehteerin kanssa seurakunnan maahanmuuttajaperhekerhoa viisi kertaa keväällä 2009. Sain itse suunnitella kerhokertojen teemat. Askarteluteemat valitsin itse kerholaisille, mutta ruuanlaittoteema tuli toivomuksena kerholaisilta itseltään. Työssäni hyödynsin toimintatutkimuksellista otetta ja työni etenikin toimintatutkimuksellisesti. Olin itse kerhossa samalla aikaa osallistujan ja ohjaajan roolissa. Osallistuin yhdessä tehtävään toimintaan ja samalla kuitenkin ohjasin kerhon sisältöä ja etenemistä. Samalla havainnoin ja kirjoitin itselleni päiväkirjaa. Ryhmäkeskustelut kerhoissa olivat taustoittavana tekijänä ammatillisesti saadakseni laajemman näyn työlleni ja haastatteluiden avulla kokosin palautetta. Tein avoimen haastattelun yhdelle kerholaiselle, vapaaehtoisohjaajalle ja koko ryhmälle. Teemahaastattelut tein kahdelle kerhon ohjaajalle.

Toimintatutkimus on tutkimusstrateginen lähestymistapa, joka voi käyttää välineenään erilaisia tutkimusmenetelmiä. Sille on tunnusomaista toiminnan ja tutkimuksen samanaikaisuus sekä pyrkimys saavuttaa välitöntä, käytännöllistä hyötyä tutkimuksesta. Toimintatutkimuksen päämääränä ei ole vain tutkiminen, vaan myös toiminnan samanaikainen kehittäminen. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on auttaa ihmisiä tutkimaan todellisuutta, jotta sitä voitaisiin muuttaa ja tutkia ja kehittää ihmisten yhteistoimintaa. Toiminnan käsitteellä toimintatutkimuksessa tarkoitetaan ennen kaikkea sosiaalista toimintaa. Toimintatutkimuksessa teoriaa ja käytäntöä ei nähdä toisistaan erillisinä, vaan pikemminkin saman asian eri puolina. Toimintatutkimuksen lähtökohta on reflektiivinen ajattelu. Sen avulla pyritään pääsemään uudenlaiseen toiminnan ymmärtämiseen ja sitä kautta kehittämään toimintaa. Toimintatutkimus voi lähteä liikkeelle kysymyksestä, mitä tarkoituksia toiminta kokonaisuudessaan palvelee. Tavoitteena on löytää reflektiivinen tarkastelutapa, jossa tavanomaiset käytänteet nähdään uudessa valossa. Reflektiivisessä prosessissa ihminen katsoo itseään ”ylimääräisellä silmällä”. Ihminen etäännyttää itsestään ja näkee oman toimintansa ja ajattelunsa uudesta näkökulmasta pyrkien ymmärtämään, miksi ajattelee, niin kuin ajattelee ja miksi toimii. (Heikkinen (2001, 170-176.)

Omassa opinnäytetyössäni kehitän osaltani maahanmuuttajien perhekerhotoimintaa tarkastelemalla vuorovaikutusta, suomen kielen ja kulttuurin harjoittelua ja oppimista, vanhemmuuden tukemista, vertaistukea ja yleensä yhdessä olemista eli seikkoja, jotka edistävät maahanmuuttajien kotoutumista.

5.3 Haastattelut ja niiden analysointi.

Palautteen ja kerhokokemusten kokoamiseksi käytin avointa haastattelua ja teemahaastattelua, joka on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelua käytetään paljon kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, koska se hyvin vastaa monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. Haastattelu on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä sikäli, että siinä ollaan kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Käytin menetelmänä haastattelua sen joustavuuden vuoksi, koska siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollista säädellä. Lisäksi haastateltavat on

mahdollista tavoittaa helposti myöhemminkin, jos on tarpeen täydentää aineistoa tai halutaan tehdä vaikkapa seurantatutkimusta. (Hirsjärvi ym. 2005, 194-195, 197.)

Käytin maahanmuuttajakerholaisen, koko kerhoryhmän ja vapaaehtoisohjaajan haastatteluun avointa haastattelua. Avoimessa haastattelussa haastatteli selvittelee haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä sen mukaan kuin ne tulevat aidosti vastaan keskustelun kuluessa. Aihe voi muuttuakin keskustelun kuluessa. Avoin haastattelu on kaikista haastattelun muodoista lähimpänä keskustelua. (Hirsjärvi ym. 2005, 198.) Maahanmuuttajakerholaisen haastattelin hänen kotonaan ensimmäisen kerhokerran jälkeen ja vapaaehtoisohjaajan toisen kerhokerran jälkeen kerhotilassa. Ryhmähaastattelun toteutin viimeisenä kerhokertana kaikille kerholaisille. Kysymykset olivat avoimia; niissä oli vaan pääteemat ja kerholaiset saivat vapaasti tuoda esille omia mielipiteitään ja näkemyksiään keskustelun lomassa. Haastateltujen näkemyksiä tuon esille tulokset osiossa.

Teemahaastattelut parihaastatteluna tein kahdelle kerhonojajalle seurakuntakeskuksessa toisen ohjaajan työhuoneessa. Teemat haastatteluille olin miettinyt käsitteiden pohjalta ja teemat olin rakentanut myös vastaamaan niitä asioita, joita erityisesti perhekerhossa halusin tarkastella toiminnallisten menetelmien, havainnoinnin ja päiväkirjan lisänä. Minun oli helppo päättää, mistä osiosta halusin vielä lisää tietoa. Teemat olivat tavallaan runkona minulle, jotta sain haastattelujen kautta selville ne asiat, joita produktiossa halusin tarkastella. Lisäksi kysymysten teemoittelua helpotti tuntuvasti se, että ohjaajien haastattelu sijoittui produktion tekemisen loppuosaan. Minulla oli jo tässä vaiheessa kokonaisuus työstäni mietittynä ja produktion ”raakaversio” myös jotenkin kirjoitettuna. Halusin haastattelujen kautta vielä lisää tietoa aiheesta, jotta kokonaisuus hahmottuisi helpommin.

Tein kerhossa osallistuvaa havainnointia osallistumalla itse ryhmän toimintaan. Halusin tarkastella tilanteita ja tapahtumia ja ihmisten käyttäytymistä. Lisäksi halusin ymmärtää ihmisten käyttäytymistä ja heidän tulkintojaan eri tilanteissa. Kirjoitin havaintoja ja tapahtumia ylös päiväkirjaan mahdollisuuksien mukaan kerhoaikana sekä kerhon jälkeen. Myöhemmin tein vielä muistinvaraisia lisäyksiä päiväkirjani havaintoihin.

Havainnointi ei ole vain näkemistä, vaan osallistuvassa havainnoinnissa on tyypillistä, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa.. Usein tutkija pyrkii pääsemään havainnoitavan ryhmän jäseneksi. Usein havainnoijalle muodostuukin näissä tilanteissa jokin rooli ryhmässä. Osallistuja havainnoijana tekee lisäksi tutkittavilleen kysymyksiä. Havainnointi voi kohdistua rajattuihinkin kohteisiin tai toisaalta pyrkimyksenä on saada kokonaisvaltainen kuva tutkittavien elämästä. (Hirsjärvi ym. 2005, 205.)

Haastattelulla kerätyn aineiston litteroin sanatarkasti ja sen jälkeen teemoittelin aineiston. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston järjestämistä yhteneväisten piirteiden mukaan. Teemoittelussa oli apuna tietokonetekstin eri tyyllilajit aluksi. Tietokoneelta oli kuitenkin hankala hahmottaa kokonaisuutta ja eritellä asioita eri teemojen alle, siksi tulostin kaikki paperiversiona ja teemoittelin materiaalin uudelleen erivärisillä tusseilla. Lopuksi poimin eniten esiintyneitä tärkeimpänä pitämiäni teemoja.

Analysoin aineiston sisällön analyysillä, joka on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysia voi pitää paitsi yksittäisenä metodina myös väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. (Sarajärvi ym. 2009, 91.) Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Laadullisen aineiston analysoinnin tarkoituksena on informaation lisääminen, koska hajanaisestä aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Aineistoa analysoitaessa ja pohdintaa kirjoittaessa etsitään aikaisempaa tietoa tulosten tueksi ja tutkimuksen teoriaosa kirjoitetaan viimeiseksi. (Sarajärvi ym. 2009, 108, 156.)

5.4 Prosessin luotettavuuden arviointi

Tarkasteltaessa objektiivisuuden ongelmaa laadullisessa tutkimuksessa on totuuskysymyksen lisäksi syytä erottaa toisistaan havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus. Puolueettomuus nousee kysymykseksi esimerkiksi siinä, pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajia itseään vai suodattaako tiedonantajan kertomus tutkijan oman kehyksen läpi, esimerkiksi vaikuttaako tutkijan sukupuoli, ikä, uskonto, po-

liittinen asenne, kansalaisuus, virka-asema tms. siihen, mitä hän kuulee ja havainnoi. Periaatteessa laadullisessa tutkimuksessa myönnetään, että näin väistämättä on, koska tutkija on tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija. (Sarajärvi ym. 2009, 136.)

Tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta silti tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaus-tulosten toistettavuutta. Mittauksen tai tutkimuksen reliabelius tarkoittaa sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksessani reliabelius voidaan todeta niin, että tutkittavana ollutta kerhoryhmää on tutkittu monilla eri tutkimuskerroilla. (Hirsjärvi ym. 2005, 216.)

Toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite on validius (pätevyys). Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskina mitata. Mittarit ja menetelmän eivät kuitenkaan aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa. Omassa työssäni olen yrittänyt kuvata mahdollisimman tarkan selostuksen tutkimukseni toteuttamisesta. Lisäksi olen käyttänyt tutkimuksessani useita menetelmiä (triangulaatio) lisäämään tutkimuksen validiutta. (Hirsjärvi ym. 2005, 216-217.)

Luotettavuuden lisäämiseksi on prosessia yritetty kuvata mahdollisimman hyvin, tarkasteltu aikaisempia tutkimuksia aiheesta ja luotettavuutta on peilattu yhteen teorian käsitteiden kanssa, jotta produktion käsitteet tukisivat osaltaan sosiaalista viitekehystä. Tutkimustulokset kertovat myös selvästi mielestäni sen, että silloinkin kun seurakunnassa tehdään yhteistä suunnitelmaa kerhoille on pidettävä mielessä ihmisten ainutlaatuisuus. Ihmisillä on erilaisia tarpeita ja toiveita kerhoon tullessaan ja myös asiat jotka he tuovat tullessaan vaihtelevat. Erilaisuus on kerhomme rikkaus. Jokainen kerhokerta on ainutlaatuinen ja toisaalta osa kokonaisuutta. Ystävällisyys antaa meille hyvän mielen, sitä voi myös opetella. Sitä ei voi nähdä mutta sen voi tuntea välittämisenä. Kaksi on aina enemmän kuin yksi. Väittäminen ja rakkaus kasvavat vain siitä kokemuksesta, että sinä olet tärkeä ja rakastettu. Siksi kristillisen sanoman perussisältö on sanoma jumalan rakkaudesta, ihmisenä sinä olet osa suurta kokonaisuutta. Tämä kokemus ei kuitenkaan välity pelkästään julistuksesta, vaan käytännöstä ruohonjuuritason toiminnasta, konkreettisesti. Sen aistii myös jokainen maahanmuuttaja, joka kohtaa kerhossa aidosti välittävän

ja kohtaavan lähimmäisen. Kokemus yhteisöön kuulumisesta tukee ihmisen sisäistä eheyttä ja antaa hänelle merkityksen. Kirkon tärkeä tehtävä on olla mukana ehkäisemässä syrjäytymistä ja vahvistamalla lähiyhteisöjä ja lisäämällä niiden luontevaa huolenpitoa jäsenistään. Seurakunta näyttää hyväksyvällä esimerkillä mallia muille, kuinka suhdatautaan ”muukalaisiin”. Sen kautta voidaan jakaa tietoa siitä, mitä ulkomaalaisena oleminen Suomessa merkitsee. Tieto lisää avoimuutta ja ylittää kulttuurien välistä kiihua, rakentamalla siltoja sen yli. Näin ihmiset tulevat hyväksyvämmiksi ja suvaitsevämmiksi erilaisia ihmisiä kohtaan.

Koska olen aloitteleva tutkija ja olen perehtynyt monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajiin vasta opiskelujen harjoittelujaksojen aikana, voi maahanmuuttajien ymmärtämiseni olla vielä rajoittunutta. Voin esimerkiksi tulkita huomaamatta erinäisiä asioita esimerkiksi liian ”suomalaisittain”, eli näkökulma on rajoittunut. Luotettavuutta kuitenkin lisää mielestäni triangulaatio eli erilaisten tutkimusmenetelmien käyttö. Tutkimuksessa käytettiin enemmän kuin yhtä aineistonkeruumenetelmää, mikä mahdollisti laajemman näkökulman ja havainnoinnin tutkimuskohteesta. Triangulaatiolla tarkoitetaan yksinkertaisesti sanottuna erilaisten aineistojen, teorioiden ja /tai menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa. Triangulaation käyttöä perustellaan sillä, että yksittäisellä tutkimusmenetelmällä on vaikea saada kattavaa kuvaa tutkimuskohteesta. Lisäksi uskotaan, että kun jokin tutkimusmenetelmä kuvaa kohdetta vain yhdestä näkökulmasta, on useammalla menetelmällä mahdollista korjata tätä luotettavuusvirhettä. Yritin jatkuvasti arvioida kriittisesti omaa työskentelyäni opinnäytetyön edetessä eli suoritin itsearviointia, mikä lisäsi mielestäni tutkimuksen eettisyyttä. (Eskola & Suoranta 1999, 69.)

6 TYÖN TOTEUTUS JA ARVIOINTI

Olin osallistunut kerhon toimintaan jo kerran aikaisemmin, joten minun oli suhteellisen helppo mennä mukaan toimintaan. Nyt ainoastaan oli erona se, että minä olin eri roolissa kerhossa kuin aikaisemmin. Silloin olin ollut ainoastaan tarkkailijan roolissa ja kerholainen tavallaan itsekin. Tällä kertaa olin selvässä ohjaajan roolissa, koska olin suunnitellut kerho-ohjelmat kerhoon. Minua myös hieman jännitti, miten uusi roolini kerhossa tulisi sujumaan. Olinko osannut huomioida kaikki tarvittavat asiat, jotta kerhokerasta tulisi miellyttävä meille kaikille.

6.1 Ensimmäinen kerhokerta - tutustuminen

Aiheena minulla oli kerhossa toisiimme tutustuminen ja nimilappujen teko, jotka kiinnitetään jokaisen rintaan pienellä pyykkipojalla kiinni. Ajatuksena oli myös etsiä aikauslehdessä kuvia ja jokainen saisi kertoa niiden avulla itsestään. Koska oli pääsiäisen aika aluillaan, olin ajatellut muun askartelun lisänä, että istuttaisimme rairuohon siemenet kasvamaan tulevan pääsiäisen kunniaksi. Jokainen saisi sitten viedä myöhemmin kotinsa kaunistukseksi kauniit vihreät rairuoho kasvustot. Monelle maahanmuuttajalle pääsiäinen on aivan uusi kokemus.

Esittäydyin kerholaisille ja kerroin heille nimeni, ikäni ja asuinpaikkani. Halusin kertoa heille myös perheestäni ja lapsistani ja siitä, että opiskelen tällä hetkellä sosionomi – diakoniksi. Kuvailin heille myös aikaisempaa ammattiani hammashoitajana. Kerroin, että tulen pitämään heille kerhoa yhteensä viisi kertaa ja aikomukseni on tehdä näistä kerhohetkistä kertomus opinnäytetyöhöni. Kerroin, että Suomessa kun opiskelee, jokaisen opiskelijan täytyy opiskeluiden loppuvaiheessa suorittaa eräänlainen näyte, koe osaamisestaan, jota nimitetään tavallaan opinnäytetyöksi. Halusin omalla tarinallani itsestäni auttaa heitä oppia tuntemaan ja luottamaan minun. Kerroin myös siitä, että olen innokas oppimaan tuntemaan myös heitä. Samalla mainitsin myös sen, että jos joku kerholaisista olisi halukas kertomaan enemmän itsestään ja omista toiveistaan, voisin mielelläni haastatella häntä. Haastattelut liittäisin sitten tulevaan opinnäytetyöhöni.

6.1.1 Toteutus

Jokainen kerholainen sai aluksi kertoa itsestään, kuka on ja mistä maasta on kotoisin, oman ikänsä ja halutessaan perheestään, lapsistaan ja kuinka pitkään on jo asunut Suomessa. Olin tuonut kotoa paljon erilaisia lehtiä. Niistä jokainen sai leikata kolme kuvaa, jotka jotenkin kuvaisivat senhetkistä olotilaa, tunteuksia tai muita itselle tärkeitä asioita, esimerkiksi joista erityisesti pitää tai haaveilee.

Teimme myös nimilaput, joihin kirjoitimme nimet. Nimilaput myös koristeltiin persoonallisella tavalla. Leikkasimme kauniita kuvia lehdistä ja liimasimme ne nimilappuihin. Nimilaput kiinnitettiin vaatteisiin pienillä sievillä puisilla pyykkipojilla. Niitä olin hankkinut erivärisiä ja jokainen sai valita oman mieleisensä värin.

Lapsi kokee pääsiäisen kokonaisvaltaisesti. Hän elää tavallaan tässä ja nyt. Pienen lapsen pääsiäinen on ilon ja riemun, salaisuuksien ja yllätysten juhlaa. Lapsen pääsiäisessä iloa viestittää pääsiäisen värit ja symbolit. Hän elää juhlan sanomaa symbolien kautta leikkiessään ja katsellessaan pääsiäisen koristeita, joilla kodit on koristeltu esimerkiksi pääsiäistipuja, -pupuja, -kukkoja –kanoja ja rairuohoa, tai värittäessään vaikkapa itse tekemänsä pääsiäismunaa. Pääsiäisen vertauskuvilla on kristillinen tausta.

Kerhossa päällystimmme ruukut erivärisillä kreppipapereilla. Jokainen sai valita mieleisensä värin. Kreppipaperi liimattiin liimalla ruukun ympärille ja ruukku täytettiin sen jälkeen mullalla. Sen jälkeen multa kasteltiin ja ravisteltiin siemenet pusseista ruukkuihin kasvamaan. Siemenet ovat tavallaan uuden elämän vertauskuva. Itäessään ja kasvaessaan esille mullan alta siemenet ovat muuttuneetkin kauniiksi ruohoiksi. Näin siemenestä nousee esille uusi kasvu, elämä. Tämä on varmasti lapsista ihmeellistä ja mielenkiintoista. Iloisenväriset paperit ja pussissa hölskyvät siemenet olivat lapsista kiinnostavia. Myös se, että sai työntää kädet mustaan multa, tuntui lapsista hauskalle. Aina ei saa sotkea käsiä aivan luvan kanssa. Myös aikuiset olivat innolla mukana työn touhussa. Mukava keskinäinen vuorovaikutus koko kerhojoukon, lasten ja aikuisten välillä oli selvästi havaittavissa. Kaikki kerholaiset halusivat innokkaasti laittaa omat rairuohot kasvamaan. Jokainen sai sitten myöhemmin vielä kerhosta kaksi kaunista koristeltua munaa koristeeksi ruohon päälle. Alun perin minulla oli ajatuksena, että olisimme itse maalanneet munat, mutta aika ei olisi riittänyt siihen.

Pienille lapsille, jo aivan vauvoillekin, on tärkeää saada kokemuksia toisten samanikäisten lasten seurassa olemisesta. Kommunikaatiokyky alkaa kehittyä, vaikka ei vielä pitkään aikaan osattaisi varsinaisesti leikkiä toisten kanssa. Varsinkin niille lapsille, joilla ei ole sisarusten puuttuessa mahdollista tavat ikätovereitaan, kerhojen leikki- ja yhdessäolohetket ovat korvaamaton apu. Myös yhtä tärkeää kuin vapaa leikkiminen ikätoverien kanssa ovat ne hetket, jolloin aikuiset ja lapset leikkivät tai puuhailevat yhdessä. Mitä useammin lapsi voi muistoissaan palata yhteisiin hetkiin todeten, meillä oli silloin kivaa yhdessä, sitä kestävämmäksi rakentuu lapsen turvallisuuden tunne ja luottamus ympäröivään maailmaan. Hyvien hetkien ja mieluisten muistojen varasto on korvaamaton. (Lindfors1990,40.)

6.1.2 Arviointi

Mielestäni tutustuminen sujui hyvin askartelun ja toiminnallisen tekemisen kautta. Ohjaajan tärkeänä tehtävänä on pitää huolta siitä, että monenlaiset ajatukset saavat tilaa ja että kaikenlaiset ihmiset ovat tervetulleita kerhoon. Jotkut vanhemmat kertoilivat itseltään paljon ja hyvinkin avoimesti. Eräs kerholaisista poimi kuvan, jossa naisen päästä kasvoi erilaisia kiemuraisia spiraalin muotoisia metallitankoja. Hän kuvaili oloaan tosi ahdistuneeksi, koska oli väsynyt odottamaan päätöstä siitä, saako hän jäädä Suomeen vai ei. Lapset olivat hänen kertomansa mukaan jo kotiutuneet tänne hyvin, mutta epäietoisuus päätöksestä kalvoi jatkuvasti hänen mieltään. Hän oli saanut aiemmin muutaman kielteisen päätöksen, josta hän oli tehnyt valituksen. Asuminen vastaanottokeskuksessa oli odottelua. Oleskelulupa-anomuksiin saadut kielteiset vastaukset lisäsivät epävarmuutta.

”En voi ymmärtää näitä tunteita ja tätä ahdistusta. Jatkuva odotus on vaikeinta, tuleeko päätös taas negatiivisena; vaiko nyt jo positiivisena. Jos vain olisi paikka johon voisi palata. Joka puolelta tuntuu painajaiselta ja lapsikin kärsii.”

Kerhon ilmapiiri tuntui melko avoimelta ja kerholaiset viestittivätkin herkästi tuntojaan, mikä oli erittäin hyvä asia. Toisinaan sekin jo helpottaa henkilön pahaa oloa, jos on joku aikuinen jolle voi kertoa ja joka kuuntelee. Tämänkin äiti oli yksinhuoltaja, jolloin kodissa ei ole toista aikuista.

Ryhmän jäsenet saavat ymmärtämystä ja hyväksyntää omille kielteisille tunteille, erityisesti, jos ne ovat niin sanotusti heikkouden tunteita (pelko, turvattomuus, epäonnistumisen tunne, epävarmuus, väärin kohdelluksi tuleminen jne.), on hyväksytyksi tulemisen kokemus äärimmäisen tärkeä. Se voi korvata monet sellaiset kokemukset, joissa henkilön heikkouden tunteita on mahdollisesti vähätelty, mitätöity tai jopa pilkattu. Itseen ilmaisemista ihminen on altis haavoittumisella. Mitä turvallisemmaksi ryhmä kehittyy, sitä avoimemmaksi ja syvemmäksi ihmisten itsensä ilmaiseminen yleensä muodostuu. Tällainen syvä hyväksynnän kokemus lisää ryhmän yksilön ja myöskin ryhmän turvallisuutta. Tämä taas lisää uskallusta jakaa omaa huonoa oloa entistä enemmän. Se luo edellytykset ryhmän turvallisuuden vaiheittaiselle kasvulle. (Aalto 2000, 215, 120)

Jotkut olivat kuitenkin hyvinkin lyhytsanaisia. Tähän vaikutti osaltaan myös kerholaisien erilainen kielitausta. Jotkut kerholaisista puhuivat pääosin vain omaa äidinkieltä, ja suomella ja englannilla pystyttiin kommunikoimaan vain erittäin vähän. Joku kerholainen taas olisi ollut halukas kertomaan pitkästikin elämäntarinaansa, mutta hänen oli kuitenkin annettava puheenvuoro taas seuraavalle, jotta kaikki saivat mahdollisuuden tuoda esille omia ajatuksiaan ja tunteitaan. Muutamia kerholaisista todella kuvailivat rehellisesti ja hyvin mielestäni ajatuksiaan, mahdollisia odotuksiaan ja toiveitaan, esimerkiksi joku odotti kovasti kesää, erityisesti kesän lämpöä kylmän talven jälkeen, toinen suomen kielen kurssille pääsyä ja kolmas suunnitteli ammatilliseen opintoihin pääsyä ym.

Mietin myöhemmin, että olisi hyvä kertoa kerholaisille esim. ennen esittelyiden alkua, että jokaisella on mahdollisuus kertoa itsestään maksimissaan esim. 5 min. Voisi laittaa vaikkapa jonkin mukavaäänisen kellon soimaan vuoron vaihtuessa. Näin ei kenellekään kerholaiselle tulisi tunnetta, että hän ei saanut kertoa itsestään ja ajatuksistaan tarpeeksi kauan ja ohjaajat joutuvat keskeyttämään hänen puheensa. Myös maahanmuuttaja, jolla on vielä huonompi suomen kielen taito, ymmärtää havainnollisesti kellon merkityksen. Jonkinlaista miellyttävää äänimerkkiä voisi hyvinkin ”jalostettuna” versiona käyttää ajan ilmaisemiseen maahanmuuttajakerhoissa siirryttäessä esim. henkilövuorosta toiseen tai erilaisista toiminnallisista tilanteista seuraavaan.

Huomasin, että kaikki tekeminen vie yllättävän paljon aikaa. Luulin, että olisimme ehtineet tehdä yhdellä kerhokerralla paljon enemmän. Olin varannut kyseiseen kerhohet-

keen myös esim. erilaisia lauluja, joissa lapset olisivat saaneet ratsastaa puuhevosilla aikuisten laulaessa. Kuitenkin askartelu ja siinä yhteinen keskustelu ja mielipiteiden vaihto erilaisista asioista saivat ajan kulumaan huomaamatta. Myös kerhon kiireetön aloitus ja siihen kuuluvat tervehdykset ja kuulumisten vaihto on huomioitava kerhosiältöä mietittäessä. Itse en ollut esim. tätä asiaa osannut huomioida ennakkoon.

Rauhalliselle ja rentouttavalle kahvihetkelle, joka pidetään aina lopuksi, on jätettävä myös reilusti aikaa. Naisille, jotka huolehtivat kotona muiden perheenjäsenten ruuanlaitosta ja sen hankkimisesta, on erittäin mukava päästä valmiiseen kahvipöytään. Kauniisti katettu kahvipöytä saa makuhermot ”kutkuamaan” ja kerholaiselle tunteen siitä, että hän on tärkeä ja arvostettu ihmisenä. Kahvihetkessä olikin mukava ja rentouttava tunnelma aistittavissa. Ketään kerholaista ei myöskään jätetty yksin istumaan omaan pöytään, vaan ohjaajat jakautuivat tasaisesti niin, että jokaisella kerholaisella oli keskusteluseuraa. Näin kukaan ei tunne itseään ulkopuoliseksi kerhossa. Kerholaisille ei saisi missään välissä tulla tunnetta kiireestä. Siksi hyvin etukäteen tehty kerhosuunnitelma on kullanarvoinen.

Lasten osalta olikin harmillista, että keppihevosleikki jäi heidän osaltaan väliin. Lapset osallistuivat toimintaan mukaan yhdessä katsomalla kuvia lehdistä ja he saivat myös omat rintamerkit. He istuttivat myös yhdessä aikuisen kanssa omat rairuohot kasvaamaan. Näin myös he saivat kokea yhdessä tekemisen iloa ja keskinäistä vuorovaikutusta vanhempien ja myös ohjaajien kanssa. Yhdessä tekemisen ilo on paras ilo.

6.2 Toinen kerhokerta – virpomisoksien tekeminen

Perinteisesti palmusunnuntain viettoon on liittynyt lapsille mieluisa tapa virpoa sukulaisia ja ystäviä ja lähinaapureita. Kauniit virpomaokset valmistellaan etukäteen. Tämän alun perin ortodoksisen perinteen mukaisesti virpomassa käydään varhain palmusunnuntaina. Aikaisemmin palkka käytiin hakemassa pääsiäisaamuna, mutta nykyisin palkka annetaan heti virpomisen jälkeen. Läntisestä perinteestä on peräisin myös lasten puukeutuminen noidiksi, jotka virpovat. Kun Jeesus ratsasti Jerusalemiin, ihmiset levittivät tielle palmunoksia. Meillä palmut ovat korvautuneet pajunoksilla jopa niin, että monin paikoin niitä sanotaankin palmuiksi. Virpomavitsa on koristeltu pajun tai koivunoksa.

6.2.1 Toteutus

Perhekerhossa tehtiin kauniita virpomaoksia. Kerholaisilla oli mahdollisuus tehdä useampi oksa itselleen ja/tai lahjaksi. He valmistavat virpomavitsat sitomalla tai liimaamalla pajunoksiin silkki- tai kreppipaperikoristeita ja erivärisiä kauniita höyheniä. Eräs kerholainen oli erittäin taitava tekemään silkki- ja kreppipaperista ruusuja, jotka kiinnitettiin koristeeksi oksiin. Hän saikin opettaa meille ohjaajille ja muille kerholaisille ruusun tekemisen saloja. Koristeoksien yhdessä tekeminen, aikuisten ja lasten kanssa oli kerholaisista selvästi mukavaa. Se innosti, kohotti mielialaa ja sai ajatukset vietyä pois mahdollisista ikävistä asioista. Lisäksi oli mukava saada hieno koristeoksa kotinsa iloksi. Jotkut innostuivat tekemään useampia oksia. Yhdessä tekemisen ilo aikuisten ja lasten välillä, rattoisa rupattelu ja kerholaisten keskeinen vuorovaikutus oli selvästi havaittavissa.

Kerhossa juteltiin nykyisistä virpomatavoista. Se on saanut nykyisin osakseen myös kritiikkiä, koska jotkut lapset eivät viitsi nähdä vaivaa oksien tekoa varten ja virpovatkin täysin koristamattomilla oksilla vain saadakseen palkan. Virvottaessa toivotaan toiselle henkilölle hyviä asioita, halutaan siunata virvottavaa. Siksi vitsaa koristellessa voi esim. ajatella sitä ihmistä, jolle aikoo vitsan antaa.

6.2.2 Arviointi

Aikuiset sekä lapset olivat selvästi innostuneita tekemään virpomaoksia. Molemmat saivat onnistumisen ja ilon kokemuksia. Värikkäät ihanan pehmeät sulat ja kahiseva silkkipaperi kiinnostivat lapsia selvästi. Yhdessä tekemisen tärkeys korostui vuorovaikutuksessa. Aikuiset ja lapset toimivat yhdessä, ideoivat keskenään ja ihastelivat oksien kauneutta. Lisäksi me ohjaajat olimme mukana auttamassa lapsia, koska koristeiden kiinnittämisessä lapset tarvitsivat enemmän apua. Luonnollisesti lasten omat äidit auttoivat lapsiaan työn touhussa. Oksien teossa aika todella meni erittäin nopeasti.

Eräs kerholainen, joka osasi loihtia ruusuista erittäin oikean ja kauniin näköisiä, sai osakseen ihailua muilta kerholaisilta ja ohjaajilta. Tämä toi varmasti hänelle hyvää mieltä ja samalla korotti henkilön omanarvon tuntoa tarpeellisesti.

6.3 Kolmas kerhokerta - Suomalaisen arkiruuan valmistus

Erään kerholaisen toivomuksen pohjalta valikoitui kolmeksi viimeiseksi kerhokerraksi ruuan valmistus. Kerholainen kertoi, että hänestä olisi mukavaa, jos voisimme valmistaa jotain suomalaista arkiruokaa. Toivomuksena oli lisäksi se, että ruoka olisi helppo tehdä ja se maistuisi myös lapsille. Tästä syntyi sitten idea nakkisopan ja sämpylöiden valmistamisesta. Ajatuksena nakkikeiton valmistamisessa on myös se, nakkien tilalle voi vaihdella erilaisia muita vaihtoehtoja kanasuikaleita, jauhelihaa, kokolihaa ja tofusuikaleita ym. Näin pystyy valmistamaan aina erilaista edullista ruokaa samalla helpolla reseptillä, eli keiton pohja-aineokset ovat samoja, mutta täyteaineet vaihtuvat. Teimme kerhossa myöskin kahta erilaista keittoa, koska joukossa oli myös musliminaisia. He eivät syö sianlihaa, jota nakit sisältävät. Sämpylöiden tekemisen keiton rinnalle halusin ottaa mukaan siksi, että niitä on mukava tehdä yhdessä myös lasten kanssa.

6.3.1 Toteutus

Tarkoitus oli opettaa kerholaiset valmistamaan helppoa, edullista, maittavaa ja nopeatekoista arkiruokaa. Yhdessä valmistetun ruuan tekeminen on hauskaa, luo onnistumisen tunteita ja kasvattaa mehenkeä. Se vahvistaa myös ryhmään kuulumisen tunnetta, ja jokainen voi tuntea itsensä tärkeäksi. Yhdessä tekeminen (nakkikeitto ja sämpylät) yhteisen päämäärän hyväksi nostattaa ihmisissä esille erilaisia rooleja: organisoijan, loogisen ajattelijan, hyvän ideoijan, ja johtajan. Tunne siitä, on turvallisessa ryhmässä voi tuottaa uskallusta olla myös leikkimielinen hassuttelija. Antaa luvan itselleen olla rento ja oma itsensä. Keiton tekeminen sujui hyvin. Olin laittanut kaikki tarveaineet valmiiksi näkyville, jotta jokainen näkisi mitä aineksia keittoon laitetaan. Kaikki kerholaiset olivat innokkaana mukana työn touhussa.

6.3.2 Arviointi

Huomasin, että aika, minkä olin ajatellut kuluvan ruuan valmistamiseen, melkein päkaksinkertaistui. En ollut osannut huomioida sitä, että koska meitä oli monta kerholaista opastamiseen yllättävän paljon aikaa ja myös siihen, että yritti huomioida kaikkia, jotta jokainen pääsisi jollakin tavalla mukaan yhteiseen tekemiseen. Pitää olla hyvä organisointikyky ja kyky ennakoida tulevia tilanteita. Lapsia ei esim. voinut pääs-

tää kuuman keittokattilan lähelle. Olin ajatellut, että he voisivat osallistua sämpylöiden leipomiseen, mutta he halusivat leikkiä. Kerhossa oli onneksi vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka leikkivät lasten kanssa.

Jotkut kerholaisista osoittautuivat yllättävän topakoiksi ruuanlaittotöissä. Heissä tuli selvästi esille aivan uusia puolia. Sämpylöiden leipominen sujui vauhdilla. Olin valmis-
tanut etukäteen sämpylätaikinan, koska aika ei olisi muuten riittänyt. Kielimuuri hieman hidastutti ja vaikeuttikin yhteistyötä ruuanlaitossa

6.4 Neljäs kerhokerta - Etiopialainen kesäkurpitsakeitto

Nakkisopan valmistus sai erään kerholaisemme innostumaan etiopialaisen keiton valmistamisesta. Hän kertoi, tekevänsä tätä samaista keittoa usein kotona ja siitä pitää koko perhe. Myös lapset pitävät keitosta kovasti. Etiopiassa se on myös tavallinen arkiruoka niin kuin nakkikeitto täällä meillä. Hän kirjoitti minulle etukäteen tarveaineet ylös ja minä kävin hankkimassa ne seuraavaksi kerraksi valmiiksi. Resepti liitteenä

6.4.1 Toteutus

Etiopialaisessa keitossa kesäkurpitsat pilkotaan melko isoiksi paloiksi kuorineen. Ensin ne tietysti pestään puhtaiksi. Sitten laitetaan pilkotut kesäkurpitsat kattilaan veteen kiehumään. Vettä laitetaan sen verran, että kurpitsat peittyvät. Tekijästä oli hauskaa, kun minä ihmettelin sitä kovasti, että kesäkurpitsat keitetäänkin kuorineen. Olin tottunut suomalaisena siihen, että kaikki pitää aina kuoria. Hän taas afrikkalaisena piti luonnollisena asiana kuorimattomuutta. Huomasin myöhemmin, että keiton kaunis väri ja maku olivatkin juuri kesäkurpitsakuorten ansiota. Kun kesäkurpitsat kiehuvat mukavasti kattilassa, kuoritaan valkosipulit, pilkotaan pieneksi ja murskataan esim. leivinpaperin välissä jollakin murskaimella. Sitten murskattujen valkosipulikynsien sekaan lurautetaan öljyä joka irrottaa mukavasti valkosipulien aromit. Tämä oli tekijän mukaan keiton ihanan, tuoreen ja raikkaan maun salaisuus. Kun kesäkurpitsat ovat kiehuneet kypsiksi, ne survotaan sauvasekoittimella, ja samalla lisätään suola, ruokakerma ja annetaan kiehah-
taa. Ja lopuksi lisätään valkosipulimurska keittoon.

Oli erittäin mukava katsella ja samalla osallistua keiton valmistamiseen. Keitto ei ollut kovin suurtoinen ruoka, ja siksi se oli myös sopiva meidän kerhoon. Työtä riitti kuitenkin meille jokaiselle. Yksi kuori valkosipuleita, toinen murskasi niitä ja muut pilkkoivat kesäkurpitsoja. Kerholaisista ja meistä ohjaajista oli erittäin mukava saada tutustua toisen maan ruokakulttuuriin. Tekemisen riemu oli havaittavissa myös tekijällä, joka sai tuoda meille muille maistettavaksi omaa tavallista etiopialaista ruokaa.

6.4.2 Arviointia

Meidän kaikki kerholaiset tuntuivat pitävän lapsia myöten keitosta, joka oli erittäin kauniin väristä ja pehmeän samettista. Kerholainen sai keiton maun vuoksi niin paljon positiivista palautetta, että se varmasti tuntui hänestä mukavalle ja antaa samalla rohkeutta osallistua myöhemminkin ns. johtajan rooliin tarvittaessa. Lapset leikkivät leluilla sivummalla vapaaehtoisohjaajien kanssa. Välillä he kävivät utelijaina katsomassa, mitä me aikuiset puuhasimme. Kuului varmasti hauska ja vapautunut puheensorina, joka sai lapset kiinnostumaan siitä, mitä me aikuiset oikein teimme. Tällainen suhteellisen helppo ja selkeä ruokaohje on hyvä kerhoon, jossa on mukana kerholaisia, joille suomen kieli on vielä vaikeaa. On helppo havainnollistaa ja näyttää esimerkillä, mitä pitää milloinkin tehdä. Etiopialaisen keiton tekeminen oli tietysti senkin vuoksi helppoa, että ”pääkeittäjä ” osasi suomea hyvin. Kun joku muu kerholaisista on ”pääkokkina”, antaa se myös muille vertaisille jotenkin enemmän uskallusta osallistua yhteiseen tekemiseen.

6.5 Viides kerhokerta - Kosovolainen kana- ja riisipata

Kun edellisellä kerralla valmistimme etiopialaista keittoa, tästä innostuneena eräs kerholainen halusi tehdä meille kosvoolaista ruokaa. Kun keskustelimme tarvittavista tarveaineista, oli meillä hieman hankalaa ymmärtää toisiamme, koska meillä ei ollut yhteistä kieltä. Asia ratkaistiin niin, että minä soitin tulkille, joka sitten tulkki minulle tarvittavat tarveaineet, jotka taas etukäteen hankin kaupasta. Sovimme kerholaisen kanssa, että hän tulisi n. 20 min. etuajassa, jotta ehtisimme jo vähän etukäteen valmistella ruokaa. Kerholainen sanoi tuovansa mausteet ruokaan kotoaan. Ne olivat kosvoolaisia mausteita, joita ei saa kotikaupungistani hankittua. Helsingissä käydessään he ostavat sieltä aina mausteita mukaan, joita he sitten käyttävät ruuanlaitossa.

6.5.1 Toteutus

Kerholainen tuli ajoissa paikalle, niin kuin olimme etukäteen sopineet. Hän halusi mielellään tuoda ruuan kautta omaa kulttuuriaan esille. Kerholainen kertoi, hänen äitinsä usein teki hänen kotimaassaan juuri tätä ruokaa. Vaistosin hänestä, että juuri tästä syystä tämä ruoka oli hänelle merkityksellistä. Hänestä oli myös selvästi mukavaa, kun ihmettelin hänen tuomaansa mausteseosta, jota oli mielestäni erittäin reilusti varattuna tähän ruokaan. Mausteita oli hänellä tyhjässä pilttipurkissa n. puoleenväliin asti, ja mausteseos oli väriltään keltaista. Laitoimme riisit kiehumään kattilaan. Sitten pilkoimme kanan-koivet melko pieniksi paloiksi. Pilkotut kanankoivet laitettiin sitten kiehumään eri kattilaan. Sipulit myös kuulotettiin pannulla. Tämän tehtyämme, alkoi saapua myös muita kerholaisia kerhoon.

Kun riisi ja koivet olivat kiehuneet n. 30 min. otettiin ne pois kiehumasta ja laitettiin ne (sekaisin) lasivuokaan, jonne lisättiin mausteet ja sipulit ja puoli pullollista ruokaöljyä. Seos laitettiin sitten uuniin n. 35 min. kypsymään. Muut kerholaiset eivät päässeet osallistumaan paljoakaan tähän ruuanvalmistus projektiin, koska heidän saavuttua ruoka piti laittaa uuniin kypsymään. Heille kuitenkin kerrottiin, mitä oli tehty. Kerholaiset ovat kuitenkin erittäin oma-aloitteisia ja osallistuvat aina mielellään myös keittiön siivoustalkoisiin. Samalla siinä sitten juteltiin ja vaihdettiin kuulumisia. Kerholaiset osallistuivat yhdessä myös ruuan näytiksi esille kattaukseen. Minulla oli heille tuotuna yllätyksenä myös munkkeja ja simaa, koska vappu oli tulossa. Ja tämä kerhokerta oli osaltani viimeinen

6.5.2 Arviointia

Yhdessä toimiminen tuo esiin ominaisuuksia, jotka eivät välttämättä näy meissä arjessa. Saatamme huomata olevamme ryhmässä toimiessamme erilaisia kuin muissa elämän tilanteissa. Saamme kiinni jostakin sellaisesta ominaisuudesta, jota emme tienneet itselämme edes olevan. Tämä piirre voi aktivoitua kokemuksen jälkeen myös elämän muilla alueilla. (Aalto 2000, 281.)

Hieman hiljaisemmasta kerholaisesta paljastui ruuan valmistamisen myötä hyvinkin jutteleva ja topakka kerholainen. Hän yritti kovasti kertoa minulle ja meille muillekin,

miten tämä ruoka valmistetaan. Kosovolaisista mausteistaan hän oli selvästi innoissaan, ja ne tuntuivatkin olevan erittäin tärkeitä, merkityksellisiä hänelle. Tämä ruuan valmistaminen toi hänelle selvästi mieleen oman kodin ja kulttuurin, koska hän useampaan kertaan halusi kertoa sitä, että hänen äiti tekee usein juuri tätä samaa ruokaa. Hän mainitsi myös, että hänen äitinsä valmistamana tämä sama ruoka on vielä kuulemma paljon paremmalta maistuvaa verrattuna hänen tekemäänsä.

Mielestäni kosvolaisen ruuan valmistus sujui hyvin; ainoastaan aikataulut ruuan valmistamisessa eivät toimineet suunnitellulla tavalla. Tämäkin johtui siitä, että meillä ei ollut yhteistä kieltä. Vaikka yritin ennakoida tilannetta kyselemällä tulkin välityksellä ruuan valmistamiseen kuluvaan aikaan, asia jäi kuitenkin epäselväksi. Mielestäni tämä oli kuitenkin hyvä esimerkki siitä, että erehdyksiä ja väärinymmärryksiä voi tapahtua helposti, kun ei ole yhteistä kieltä. Yhteisen kielen puuttuminen aiheuttaa helposti erilaisia tulkintavirheitä. Luullaan, että toinen ymmärtää, ja kuitenkin ymmärrys ei ole molemminpuolista. Ruuan valmistamiseen meni reilusti aikaa yli tunnin verran, ja niinpä muutimmekin kerhona toiminta-aikataulua sen verran, että joimme kahvit etukäteen ja söimme kosvolaisen ruuan vasta lopuksi. Se sai väistämättä aikaan hieman kiireen tuntea, mikä ei ole hyvä asia, koska kerhoon tullaan nimenomaan rentoutumaan ilman kiirettä. Ohjaaja joutuukin usein yllättäviin tilanteisiin, joissa tarvitaan joustokykyä. Suunnitelmat ja aikataulut saattavat muuttua. Tämä edellyttää samalla rohkeutta tehdä tilannekohtaisesti uusia ratkaisuja ja myös kykyä ottaa niistä vastuu.

Kerhon loputtua jäin vielä juttelemaan erään kerholaisen kanssa, joka halusi kertoa minulle menneestä elämästään ja raskaista henkilökohtaisista menetyksistä, joita oli elämässään kohdannut. Kerholainen oli kovin surullinen kertoessaan asioista, jotka tuottivat hänelle vielä monen vuoden jälkeenkin menetyksestä, selvästi surua. Siinä tilanteessa tuntee helposti itsensä kovin avuttomaksi toisen suuren surun ja menetyksen lähteellä. Myötäelämisen kyky ja kuuntelemisen taito olivat apuja, joita yritin kerholaiselle tässä tilanteessa tarjota. Kun on joku, joka kuuntelee, saa lohtua. Kuunteleminen on myös tie ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Sekin monesti helpottaa omaa pahaa oloa.

7 MAAHANMUUTTAJAPERHEKERHON TULOKSIA

7.1 Kerho kohtaamispaikkana

Yksinäisyys korostuu mielestäni selvästi, mikäli nainen (äiti) on kotona. Maahanmuutto aiheuttaa yksinäisyyttä, koska sosiaaliset verkostot ovat katkenneet. Tällöin aviomies on ainut tuki ja turva. Mies on ainut kuuntelija ja keskustelukumppani. Jos nainen on yksinhuoltaja, yksinäisyys korostuu. Lapsillakin on omat sosiaaliset suhteensa ja nainen alkaa kaivata entistä enemmän omia sukulaisiaan ja perheverkostoaan, jossa ei ikinä tarvinnut olla yksin ja jossa sosiaalinen kanssakäyminen oli tärkeä merkityksellinen asia. Lähellä oli myös aina apu, ohjeet ja neuvot lastenhoidossa. Sukulaisten kesken jaettiin kotona kaikki. Suomessa on puutteena myös tilapäinen lastenhoitopaikka kun isoäidit ovat kaukana. Suurperhe omassa kotimaassa jakoi aina hoitovastuun ja äiti saattoi jättää lapset sukulaisen hoidettavaksi huoletta tietäen, että lapsista huolehditaan. Kaikille kerholaisille perheen merkitys oli ensiarvoisen tärkeää. Perheen ja suvun merkitys korostui erityisesti yksinäisyyttä potevalle naiselle. Se tuli selvästi esille maahanmuuttajien kanssa käydyissä keskusteluissa ja toiminnallisissa tuokioissa. Toiminnallisten tuokioiden kautta kerholaiset saattoivat palata omiin muistoihinsa ja kertoa asioista, tilanteista ja tapahtumista omassa perheyhteisössään. Monesti oman äidin tekemiset ja toimintatavat korostuivat kerholaisten muisteluissa. Myös maahanmuuttajalla, jolla oli jo lapsenlapsia perhe oli tärkeä. Elämää peilattiin usein lasten kautta.

Kerhossa kävijöidenkin joukossa oli todella yksinäisiä naisia, jotka selvästi kärsivät ystävien puutteesta. Heillä ei ollut esimerkiksi tässä kaupungissa yhtään ystävää. Kerhon merkitys sosiaalisen kontekstin kannalta tuli korostetusti esille.

”On minulla yksi tuttu, mutta hän ei asu tällä paikkakunnalla. Mutta melko lähellä kuitenkin. Joskus tavataan, hän hakee autolla meidät sinne kotiinsa. Vastaanottokeskuksessa kyllä jotkut juttelee mulle mutta heillä on siellä oma perhe. Jokainen on aika paljon siellä omassa asunnossaan.”

Kerho auttaisi löytämään suomalaisia ystäviä, oman etnisen yhteisön parista olevia ystäviä tai ystäviä maahanmuuttajaryhmien muodostamista yhteisöistä. Parhaimmassa tapauksessa ystäviä voi saada kaikista näistä ryhmistä. Ystävien merkitys on todella tärkeää maahanmuuttajille, joiden kulttuuriin kuuluvat sosiaalisuus ja yhdessä toimimi-

nen erittäin merkityksellisinä. Maahanmuuttajat arvostavat ja toivovat juuri kontakteja muihin ihmisiin: toisiin maahanmuuttajiin sekä suomalaisiin.. Vertaisryhmässä saatu keskinäinen tuki ja rohkaisevat esimerkit auttavat käsittelemään omia, vaikeitakin asioita ja näkemään ne myös eri tavalla. Kun kuulee, että muillakin on juuri samanlaisia tai samantapaisia ongelmia, on helpompi ymmärtää niitä ja yrittää etsiä itselleen mahdollisia parannuskeinoja. Hyväksyntä, ystävyys, rakkaus ja ymmärrys ovat monien toivelistalla

Järjestöjen, seurakunnan ja kaupunkien järjestämät kerhot ja erilaiset toiminta- ja tapaamispaikat ovat tärkeitä maahanmuuttajille. Siellä heillä on mahdollisuus tavata vertaisiaan ja tutustua myös suomalaisiin. Kerho koettiin mukavana paikkana, jossa oli kiva käydä. Toisiin ihmisiin tutustumista ja erilaisten ihmisten tapaamista ja yhteyttä muihin pidettiin tärkeänä asiana. Vapaamuotoinen rupattelu ja kuulumisien vaihto rentouttavat ja saavat ajatukset pois ikävistä asioista. Jotkut maahanmuuttajat toivoivatkin vielä enemmän osallistujia kerhoon. Myös lapset viihtyivät kerhossa maahanmuuttajaäitien mukana, kun he näkivät toisia lapsia ja pääsivät leikkimään heidän kanssaan. Seurakunnan kerho tarjoaakin kiireettömän ja turvallisen ympäristön lapselle. Lapsi saa olla siellä lapsi ja tuntee olevansa hyväksytty omana persoonanaan ja olemalla yksi ryhmän jäsenistä. Lapsen kehitykselle on hyvin tärkeää oppia tulemaan toimeen muiden lasten kanssa. Tämä helpottaa myös kouluun ja päiväkotiin sopeutumista. Kaikenlainen oppiminen tapahtui kannustavassa ilmapiirissä. Valmiiksi mietittyä ohjelmaa pidettiin hyvänä asiana. Kerho koettiin kaiken kaikkiaan paikkana missä on helppo tutustua toisiin ihmisiin.

Naiset keskustelivat mielestäni melko avoimesti toistensa kanssa. Tuotiin omia tunteita suomessa elämisestä luottamuksellisesti esille. Jotkut kerholaisista olivat kuitenkin pidättyväisempiä, ja he seurailivat tarkkaavaisesti ympäristöä. Perhekerhossa voidaan myös keskustella eri tunteista. Tunteet kertovat meille aina jotakin meistä itsestämme, mitä meille kuuluu. Erilaiset tunteet ovat tavallaan ”reitti” tai ”avain” meidän jokaisen sisimpään. Aikuisten kesken olisi hyvä pohtia, mistä tarpeista ja asioista eri tunteet kertovat. Jokaiselle ihmiselle on ensiarvoisen tärkeää oppia pukemaan tunteet sanoiksi. Myös suomalainen ”tunnesanavarasto” on hyvä osata. On myös tärkeä oivaltaa, että lapsen tunteet tulee myös hyväksyä. Jos lapsi on surullinen hän saa itkeä ja ker-

toa mikä häntä harmittaa. Aikuinen on malli esimerkki ja auttaja myös siinä, että lapsi oppii tuntemaan, tunnistamaan ja nimeämään omia tunteitaan.

Rentouttava vapaamuotoinen yhdessäolo ja tutustuminen eri kulttuureista oleviin naisiin esimerkiksi ruuan kautta oli kerhon parasta antia. Eri maiden ruokiin tutustuminen olikin tosi suosittua kerhon toiminnassa. Naiset tekivät mielellään ruokaa yhdessä, he selvästi halusivat jakaa omaa ruokakulttuuriaan toisten kanssa ja näin se selvästi vahvisti heidän identiteettiään. Hiljaisempikin nainen aivan ”puhkesi kukkaan” valmistaessaan toisille oman kotimaansa ruokaa. Myös suomalaisten ruokien valmistamiseen oltiin motivoituneita:

Olisi mukava oppia tekemään niitä suomalaisia ruokia, lapset varmaan tykkäis, ne on jo tottuneet joihinkin suomalaisiin ruokiin esimerkiksi makaroonilaatikosta ne tykkää kovasti.

Kerhossa saa myös puhua kaikista itselle merkityksellisistä asioista, iloista kuin suruis-takin. Apua ja tukea saa tarvittaessa monenlaiseen hätään vertaisilta sekä kerhon ohjaa-jilta. Nämä kaikki seikat ovat erittäin tärkeitä juuri naisten voimaantumisen kannalta. Voimaantuminen on prosessi, joka mahdollistaa yksilön saavuttaa päämääränsä, yhteis-toiminnalla toisten kanssa. Voimaantumisessa on myös kysymys ihmisen ehdoista, joita määrittää yhteiskunnallinen säätely, yhteisöllinen säätely ja psyykkinen itsesäätely. (Räsänen, Juhani 2006, 12.) Voimaantumisen avulla naiset voivat parantaa elämänsä hallin-taa ja kontrollia. Vaikka kerhossa korostuivat naisten erilaiset taustat, jotka liittyivät eri kulttuureihin, kieliin ja uskontoihin, kaikkia yhdisti kuitenkin maahanmuuttajuus. Ku-kapa olisi parempi ymmärtäjä ja neuvoja, kuin vertainen, jolla on samantapaisia tai sa-manlaisia kokemuksia. Yhteenkuuluvuuden tunne maahanmuuttajien kesken luo pohjaa sosiaalisten verkostojen luomiselle. Naiset saivat kerhon avulla uusia sosiaalisia kon-takteja, joita ei olisi syntynyt ilman kerhoa.

Naiset löytävät myös keinoja, joilla ratkaistaan tai ennaltaehkäistään ongelmia. Keskus-telu ja asioiden pohtiminen toisten kanssa voi toimia vinkkinä tai laukaisijana sille, että erilaisille ongelmille voidaan löytää ratkaisua. Kuulluksi tuleminen on tärkeää luotta-muksen muodostumisen kannalta. Kerhossa oli selvästi havaittavissa yhteisöllisyyttä.

Kerho antaa naisille hyvän olon kokemuksia. Yksi maahanmuuttaja kommentoi kerhoa näin:

”Tämä kerho on minusta tosi kiva, täällä on kaikki kivaa. Haluan käydä täällä aina, kun on vaan mahdollista. Minulla kun on aikaa, lapsi on päivän koulussa. Toiset eivät tule kerhoon niinä päivinä, kun he saavat rahaa, mutta minä tulen aina.”

7.2 Yhteiskunnan erilaisten palvelurakenteiden esille tulo

Tavoitteena on tarjota maahanmuuttajille ja heidän perheilleen kokonaisvaltaista tukea heidän elämäntilanteissaan. Maahanmuuttajatyössä neuvonnan ja tiedon jakaminen korostuu. Tehtävänä onkin akuutin materiaalsen ja muun tuen antamisen lisäksi ohjata maahanmuuttajia suomalaisen yhteiskunnan verkostossa. Kaikkien maahanmuuttajanaisten pitäisi saada tietoa yhteiskunnan palveluista ja naisten oikeuksista. Kerhossa kävikin vierailmassa erilaisten palveluverkoston esittelijöitä esimerkiksi terveydenhoitaja neuvolasta, päiväkodin ja kirjaston henkilökuntaa ym. Suomessa tarjottavista erilaisista palveluista kertominen onkin yksi kerhon tärkeää antia, varsinkin kun monen maahanmuuttajan kotimaassa erilaisesta kulttuurista ja yhteiskuntarakenteesta johtuen ei ole samanlaisia palveluita tarjolla kuin Suomessa. Naisilla ole myöskään samoja oikeuksia kuin miehillä esimerkiksi koulutuksen ja ammatin saamisen suhteen. Tiedon saannilla ehkäistään sitä, että maahanmuuttajataustaiset perheet eivät putoaisi palveluiden väliin. Näin maahanmuuttajaperheillä on tasavertainen oikeus palveluiden saamiselle, kun heillä on tarvittava tieto taito ”takataskussa”.

Myös erilaisten hakemusten ja kaavakkeiden täyttämässä saatu apu koettiin merkityksellisenä ja tärkeänä, koska maahanmuuttajien on usein vaikea ymmärtää kaavakkeiden kysymyksiä. Eräs maahanmuuttajaäiti toteaaakin melko selventävästi:

” Saan aina kerhossa apua ja neuvoja erilaisiin juttuihin, työntekijät ovat mukavia ja auttavaisia ja tosi mukavia minusta.”

Seurakunnan kerhossa työntekijöitä eli ohjaajia selvästi arvostettiin ja heihin luotettiin. Arvo koettiin työn monimuotoisuudessa: maahanmuuttaja kohdataan kokonaisuutena; kaikissa hänelle tärkeissä elämäkysymyksissä.

7.3 Kielen ja kulttuurin oppiminen

Kielen oppimisen tukeminen on tärkeää jokaisen lapsen kohdalla. Lapselle on tärkeää tulla kuulluksi, ymmärretyksi ja hyväksytyksi. Puheen ymmärtäminen ja kielen kehityksen tuleminen, auttavat lasta kasvamaan toimijaksi; kertomaan omista tunteistaan ja olostaan, ottamaan osaa leikkiin ja toimintaan. Lapsi oppii kerhossa myös kuuntelemaan aikuisten puhetta. Lapsi onkin hyvä muistaa ottaa myös mukaan keskusteluun.

Meihin suomalaisiin on maahanmuuttajien kuitenkin melko vaikea solmia kontakteja. Harva on onnistunut saamaan suomalaisia ystäviä, joiden kanssa voisi harjoitella suomen kieltä ja saada tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Seurakunnan kerho toimii oivallisena suomen kielen opettelu- ja keskustelu- paikkana. Yleinen kerhokieli oli pääasiassa suomi. Suomen kielen oppimispaikkana kerhoa myös arvostettiin. Kerholaisten suomen kielen taito oli myös hyvin eri tasoinen, koska joukossa oli paljon erilaisia ihmisiä erilaisine taustoineen ja heidän suomessa olo aikansa oli myös hyvin eripituinen. Tämä antoi mielestäni rohkeutta kerholaisille yrittää puhua suomea, vaikka eivät vielä kovin hyvin sitä osannutkaan. Kerhoaikaa toivottiin pitemmäksi muun muassa juuri tästäkin syystä:

” Olisi sitte kivempi tutustua muihin, kun aikaa olisi enemmän ja oppisi sitä suomea paremmin ”.

Suomen kielen oppiminen on maahanmuuttajalle kotoutumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Se avulla maahanmuuttaja integroituu nopeammin yhteiskuntaan ja myös työelämään. Tämä taas nostaa itsetuntoa ja parantaa taloudellista elämänlaatua. Suomen kielen oppineen on paljon helpompi suorittaa monet tärkeät asiat verrattuna kieltä taitamattomaan. Kieltä tarvitaan jatkuvasti ihan jokapäiväisissä tilanteissa. Työn merkityksen tärkeys ymmärrettiin myös selvästi. Työlle annettiin arvoa. Eräs kerholainen kertoi:

” Minä haluaisin opiskella lähihoitajaksi mutta kyllä minulle kelpaa kaikki työ. Haluaisin olla ihmisten kanssa ”.

Kielen oppiminen auttaa myös ymmärtämään paremmin suomalaista kulttuuria ja suomalaisia. Se on usein avain suomalaisten sosiaaliseen elämänmenoon ja kanssakäymiseen. Maahanmuuttaja osaa taas kertoa meille suomalaisille kielen avulla omasta kulttuuristaan. Tämä lisää suomalaisten käsityksiä ja myös ymmärrystä maahanmuuttajia kohtaan. Dialogi puolin ja toisin on ensiarvoisen tärkeää.

Seurakunnan monikulttuurinen perhekerho toimii oivallisena ruohonjuuritason eri kulttuurien kohtaustapaikkana. Kun opitaan ymmärtämään erilaisuutta ja eri taustoista tulevia ihmisiä, niin ajatukset ja asenteet muotoutuvat avarakatseisemmaksi ja turhat ennakkoluulot väistyvät. Ymmärrys toimii samalla polkuna erilaisuuden ja erilaisten toimintatapojen hyväksymiselle. Jokaisen olisi tärkeää oppia tunnistamaan, mitä erilainen kulttuuri henkilössä itsessään herättää, kohdata näin omat asenteet ja tätä kautta välttää niiden tahattoman ja ajattelemattoman siirtämistä eteenpäin. Omien arvojen ja asenteiden tunnistaminen itsessään onkin ensiarvoisen tärkeää, koska ne ovat pitkälti juuri kulttuurisidonnaisia. Henkilökohtaisten kokemusten ja tunteiden läpi suodatettu tieto voi johtaa toisenlaisen todellisuuden aitoon ymmärtämiseen. Oppii katsomaan maailmaa aivan uusin silmin. Ihminen on kokonaisuus, joka kantaa aina mukanaan menneisyyttään ja sieltä opittuja tapoja, arvoja ja normeja. Kerho tarjoaa myös hyvän mahdollisuuden tutustua eri maan kulttuureihin eri maalaisten kerholaisten välityksellä.

7.4 Vanhemmuuden tukeminen

Äiti-lapsi ryhmä helpotti naisten arjessa jaksamista. Ryhmäläiset antoivat ja saivat voimavaroja toisiltaan ryhmän tapaamisissa. Pikkulasten äitien elämä on hyvin pitkälle rakentunut lasten hoitamiseen ja perheen ympärille. Kerho mahdollisti sen, että äidit eivät jääneet kysymystensä kanssa yksin. On myös tärkeää tarttua ongelmiin silloin, kun ne ovat vielä pieniä. Kun vanhemmat tai vanhempi voi hyvin, heijastuu se aina lapseen ja päinvastoin.

Ihmiselämä on usein arvaamatonta ja mikä tahansa perhe voi joutua yhtäkkiä tilanteeseen, jossa perhe tarvitsee nopeastikin apua. Ongelma tai kriisi voi jopa vaikeuttaa perheen selviämistä arkisista asioista. Perhekerhoon saapuessaan voi vanhempi ottaa heti mieltä askarruttavat asiat puheeksi ja ammattitaitoiset työntekijät osaavat varmasti auttaa tai ohjata perheen hakemaan apua muualta. Joskus perheen kannalta jo pienillä toiminnoilla ja tukimuodoilla voi olla isokin merkitys arjessa jaksamiselle. Työntekijät voivat tehdä perheen luokse esimerkiksi kotikäynnin pyydettyä ja silloin jää enemmän aikaa rauhalliselle keskustelulle ja mahdollisten ongelmien selvittämiseksi.

Vanhemmuuden tukeminen on yksi tärkeimmistä tavoitteista kerhon aikana. Vanhemmuuden tukemiseen naiset saivat vertaistukea toisiltaan sekä ohjaajilta. Vanhemmuutta vahvistettiin myös keskusteluiden ja myös käytännön keinoin, esimerkiksi pidettiin kerholaisten lapsia sylissä hellittävänä ja kerrottiin äideille, kuinka ihania ja kauniita heidän lapsensa ovat. Äidit saivat kokea arvostusta heidän lastensa kautta. Kun vanhemmilla on hyvä ja turvallinen olo heijastuu se myös aina lapseen. Pitkällä tähtäimellä ja etenkin silloin kun vuorovaikutuksen laatuun päästään vaikuttamaan jo varhain pystytään estämään pienien kielteisten asioiden kasvaminen suuriksi. Saadaan mahdollinen negatiivinen ketju katkaistua. Kerhossa voidaan esimerkiksi kertoa siitä, että lasta ei kannata käyttää tulkkina. Vaikka hän osaisi paljon paremmin suomea kuin vanhempansa. Koska tämä aiheuttaa helposti lapselle vääränlaisen tunteen siitä, kuka perheessä määrää. Perheen sosiaaliset valtasuhteet saattavat näin vääristyä. Vanhemmuuden kehittäminen on esimerkillistä ja erittäin tärkeää työtä, jota tehdään koko perheen hyväksi ja myös sen hyväksi millaisia vanhempia lapsista itsestään kasvaa. Se myös antaa lapselle vahvimman mahdollisen viestin siitä, että häntä arvostetaan ja hänestä välitetään. Työn saavutukset heijastuvatkin näin pitkälle tulevaisuuteen ja lopulta se koituu meidän kaikkien yhteiskunnassa olevien ihmisten hyväksi. Vanhemmuuden tukemiseen kuului vertaistuen lisäksi erilaisten palveluverkoston esittelyä, esimerkiksi terveydenhoitaja neuvolasta, päiväkodin- ja kirjaston henkilökuntaa ym.

Suomalaisessa kulttuurissa naisten väliset verkostot rakentuvat yleensä työn, harrastusten, koulutuksen ja sukulaissuhteiden pohjalta. Elleivät maahanmuuttajanaiset ole mukana näiden edellä mainittujen seikkojen parissa heidän on vaikea tutustua suomalaisiin naisiin, koska kohtaamisen paikkoja on vähän.

Maahanmuuttajataustainen vanhempi ei myöskään välttämättä tiedosta yhteiskunnan odotuksia vanhemmuudesta. Asia tulee vasta esille kun lapsi aloittaa suomalaisen päivähoiton tai koulun.. Seurakunnan perhekerhossa keskustellaan myös vanhemmuudesta. Vanhemmat ovat kiinnostuneita suomalaisista kasvatuskäytännöistä. keskustellaan yhdessä lastenkasvatukseen liittyvistä asioista. Ohjaajat kertovat miten suomessa ruumiillinen kuritus on kiellettyä ja miten lasta voi muuten tästä huolimatta kasvattaa. Tämä on mielestäni tärkeää tietoa viedä eteenpäin maahanmuuttajille, jos heidän maassaan on käytössä ruumiillinen kurittaminen. Yhteiskunnan, seurakunnan ja eri järjestöjen järjestämällä avoimilla toiminnoilla perheille suunnatuissa palveluissa suuri merkitys.

7.5 Kirkko kotoutumisen tukena

Seurakunta voi tukea monella eri tavalla maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kirkko ottaa jokaisen ihmisen vastaan yksilönä: arvokkaana, tasavertaisena ja merkityksellisenä ihmisenä. Seurakunnassa ihminen ja perhe voidaan kohdata kokonaisena ja ainutlaatuisena. Seurakunnan tulisi huomioida myös perheiden erilaiset tarpeet. Onnistuneen perhetyön hedelmänä koko seurakunta voi kasvaa. Seurakuntahan muodostuu meistä kaikista erilaisista ihmisistä. Kirkko tarjoaa jokaiselle maahanmuuttajalle lämpimän, turvallisen ja hyväksyvän hengellisen kodin, henkilön uskonnollisesta vakaumuksesta riippumatta. Seurakunnan maahanmuuttajatyön tärkeä merkitys on myös verkostoitumisen painottaminen. Yhteistyössä eri sektoreiden kanssa pystytään entistä merkityksellisempään ja täysipainoisempaan toimintaan maahanmuuttajien hyväksi. Myös vapaaehtoisten ja mahdollisesti palkattujen itse maahanmuuttajien työpanosten hyödyntäminen työskentelyssä olisi ensiarvoisen tärkeää.

Kaikenlainen äiti-lapsitoiminta on todella tärkeää seurakunnan työtä. Usein juuri ruohonjuuritason toiminnasta lähtee liikkeelle isojakin asioita ja niillä on monesti kauaskantoiset seuraukset. Kun luodaan hyvä pohja, sen päälle on hyvä rakentaa. Kaikki toiminta, joka tukee kotia ja perhettä kertoo siitä, että seurakunta välittää jäsenistään. Silloinkin, kun hartautta ei ole lainkaan, on kyse seurakunnan toiminnasta. Rakkaus toteutuu arjessa muutenkin kuin puheina se voi olla myös esimerkiksi rinnalla kulkemista, toisen ihmisen henkistä tukemista. Aito välittäminen vaistotaan ja se on parantavaa voimaa. ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi” on tuttu kehoitus. (Jaak. 2:8). Sama asia, mutta eri sanoin, on ilmaistu kultaisessa säännössä: ”Niin kuin te tahdotte ihmisten tekevän teille, niin tehkää te haille.” (Luuk. 6: 31)

Seurakunnan tuleekin näyttää toiminnallaan ja hyväksymisellään esimerkkiä muille, puolustamalla ja ajamalla heikompiensa etuja ja todistaa toiminnallaan ihmisarvon loukkaamattomuudesta, ihmisten erilaisuuden hyväksymisellä ja lähimmäisvastuulla. Samalla aukeaa mahdollisuus avata maahanmuuttajalle kirkon ja seurakunnan työtä ja käytäntöjä sekä antaa henkistä ja hengellistä tukea. Kirkon tulisi toimia jäsentensä kohtaamispaikkana ja eri tahojen yhteistyön aloitteentekijänä ja koollekutsujana. Yhteyden luominen ihmisten välille on kirkon tärkeä merkitys. Siksi on kiinnitettävä erityistä huomiota syrjäytymistä ja vieraantumista aiheuttaviin tekijöihin. Jokaisen ihmisen olisi

saatava subjektiivinen tunne siitä, että hän on tärkeä ja tuntee olevansa osallinen. Hän kuuluu joukkoon, joka hyväksyy hänet omana ainutlaatuisena yksilönä ja hänen itsemääräämisoikeuttaan myös kunnioitetaan ja hänellä olisi myös tunne siitä, että hän pystyy vaikuttamaan omalla panoksellaan myös yhteiskunnallisiin asioihin. Seurakunnan on pyrittävä vahvistamaan yhteisöllisyyttä, solidaarisuutta ja yhteenkuulumisen tunnetta, jotta ihmisten omaehtoinen vastuullisuus, vuorovaikutus ja osallistuminen kasvattaisivat ja synnyttäisivät luontaisia huolenpidon järjestelmiä. Joissa jokainen pääsisi vaikuttamaan ja tuomaan esille omat vahvuutensa yhteiseen hyvään kaikkien iloksi.

7.6 Kerholaisten ja ohjaajien kehittämisajatuksia ja haasteita

Maahanmuuttajat olivat saaneet kuulla kerhosta toisten maahanmuuttajien kautta, seurakunnan työntekijät olivat informoineet vastaanottokeskusta kerhosta ja joihin oltiin oltu seurakunnan puolelta henkilökohtaisesti yhteydessä ja kutsuttu heidät tulemaan kerhoon. Erään kerholaisen mielestä vastaanottokeskuksessa olevat maahanmuuttajat tarvitsisivat vielä enemmän ohjausta osatakseen saapua kerhoon:

”lisää ja enemmän ohjausta, jotta osaisivat tulla kerhoon, minä kyllä aina kerron heille siellä tästä kerhosta ja pyydän tulemaan mukaan, mutta osaa ei kiinnosta yhtään. Ja sitten kun on se päivä milloin saa raha, menevät kaikki keskustaan sitä hakemaan. Jokaisella on se oma tahto, että haluaako olla yhteydessä toisten kanssa”.

Tarjottavaan toimintaan oltiin melko tyytyväisiä, joku kerholainen toivoi kuitenkin vielä enemmän tekemistä esimerkiksi käsitöitä ja askartelua. Uskontoa enemmän ja pientä hartautta toivottiin, vaikka kerholainen sitten totesi:

”mitenhän se olisi, kun siellä joukossa on myös niitä muslimeja, haittaiskohan se niitä?”.

Erään maahanmuuttajan mielestä kerhokertoja kerho voisi jatkaa pitemmälle kevääseen, koska lapsetkin ovat koulussa, lisäksi kerho voisi kokoontua useammin:

”sitte ihmiset vaihtuisivat useammin ja voisi olla niitä ihmisiä enemmän myös”.

Retket olivat mieluisia maahanmuuttajille ja niitä monet toivoivatkin olevan enemmän:

”kiva nähdä retkellä toista ja ne biknikit luontoon on mukavia, niitä enemmän”.

Lopuksi erään maahanmuuttajan kommentti:

”On mukavaa, kun kysytään mitä haluaisit tehdä, se tuntuu kivalle”.

Ohjaajien näkökulmasta katsottuna kerho voisi olla vaikka kerran viikossa, silloin naisten olisi helpompi muistaa tulla kerhoon, kun se olisi tavallaan säännönmukaisempaa. Lastenhoito kerhossa olisi myös välillä tarpeen. Perheiden äidit saisivat keskustella toisten äitien kanssa rauhassa. Suomalaisten ystävien saanti kerholaisille olisi todella tärkeää ja kerholaiset myös itse haluaisivat suomalaisia ystäviä. Haasteita seurakunnassa he näkisivät siinä, että työntekijät motivoituisivat vielä enemmän siihen, miten voitaisiin vielä enemmän lisätä apua ja vuorovaikutusta maahanmuuttajatyössä. Myös tavalliset kansalaiset motivoituvat paremmin kohtaamaan maahanmuuttajia, kun ne näkevät seurakunnassa positiivista esimerkkiä. He näkevät haasteena myös sen, että miten saataisiin maahanmuuttajat osallistumaan jo valmiina oleviin toimintoihin luonnollisena osana suomalaisten kanssa. Tulemaan mukaan erilaisiin toimintoihin ja harrastuksiin. Asiassa on kyllä heidän mukaan paljon tapahtunut kehitystä viime vuosina. Maahanmuuttaja-koordinaattori onkin parhaillaan suunnittelemassa lapsityönohjaajan kanssa sitä, miten he voisivat paremmin tukea maahanmuuttajajäitejä ja vastata perheiden tarpeisiin.

Palaute auttaa jaksamaan ja voi tavata eripuolilta maailmaa olevia ihmisiä, jotka ovat kaikki erilaisia. Monikulttuurisuustyössä on enemmän myönteisiä asioita kuin kielteisiä, jotka auttavat eteenpäin. Ohjaajat kertovatkin, että heistä tuntuu, että he oppivat joka päivä jotain uutta tässä maahanmuuttajatyössä. Ruohonjuuritason kohtaamisissa on erittäin paljon hyvää ja positiivista

8 POHDINTA

Ohjelman piti olla suhteellisen vapaata ja joustavaa sekä soveltuvaa eri-ikäisille kerholaisille. Suunnitellessa piti ottaa huomioon myös se, että ei koskaan tiennyt, kuinka suuri on osallistumisjoukko. Myös uskonnot ja heterogeeninen ryhmä tuli huomioida. Ohjelman oli oltava suhteellisen helppoa, että pienikin lapsi voi osallistua omalla panoksellaan tekemiseen. Ohjaaminen kerhossa oli (kuitenkin) positiivinen ammattirooli, johon mielestäni kuului luonnollisena osana se, että on aidosti kiinnostunut ihmisistä. Se, että katsoo kerholaista silmiin puhuttaessa ja suo ystävällisen hymyn jokaiselle on tärkeä ymmärtää. Ohjaaja on kerhossa kerholaisia varten opastamassa, auttamassa ja jakamalla virikkeitä. Kannustamaan kerholaisia ystäväystymään ja vertaistukeen.

Ohjaajan tuli olla joustava ja myös valmis muuttamaan tarvittaessa tuokioita tilanteen mukaan. Hän tarvitsee kerhonohjauksessa ”herkät tuntosarvet”. Myös kerholaisten rohkaiseminen eri tilanteissa on tärkeää. Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus on myös oleellista. Samanlaisista kulttuureista tulevilla lapsilla on kerhossa mahdollisuus leikkiä omanlaisiaan leikkejä ja kommunikoida omalla äidinkielellään. Omalla kielellä leikityt leikit, lorut ja laulut vahvistavat lapsen identiteettiä. Samankaltaisessa ryhmässä toimiessaan omat ongelmat saavat erilaiset mittasuhteet lapsen huomattessa, että muillakin on samanlaisia ongelmia. Lapselle on helpottavaa olla ympäristössä, jossa ei tarvitse selitellä omaa erilaisuuttaan. Halutessaan lapset saavat myös harjoittaa suomen kieltä. Samantasoisessa ja turvallisessa ryhmässä lapset saavat harjoittaa suomen kieltä pelkäämättä, että sanoo väärin.

Ihmiset tulevat kerhoon hyvin eri tilanteista. Heillä on erilaisia tarpeita ja toiveita kerhoon tullessaan. Myös asiat, jotka ovat heille ajankohtaisia, vaihtelevat. Kerhossa tulee huomioida jokainen kerholainen tasapuolisesti yksilönä, niin pieni kuin iso kerholainen. Minä itse en varmaankaan mielestäni onnistunut tässä tehtävässä tasapuolisesti. Koska energiani menivät suurelta osin toiminnan organisoimiseen, vaikkakin toiset ohjaajat tasapuolisesti osallistuivat ja auttoivat ohjelman toimittamisessa ja kerholaisten huomioidamisessa. Tässä on kehittämisen haastetta itselläni ja kokemus erilaisten kerhojen pidosta varmasti lisää ammatillisuutta. Mietin, miten tulevaisuudessa olisi mahdollista toteuttaa kerhossa myös jonkinlaista pientä hartautta, koska sitä toivottiin. Mielestäni

yksi vaihtoehto olisi pitää hartaus ihan kerhona alussa tai lopussa, jolloin se ei häiritsisi muita jotka eivät siihen halua osallistua. Mutta on hyvä kuitenkin huomioida, että pienimuotoisenkin hartauden mukaan tulo voi kuitenkin estää joidenkin kerholaisten saapumisen kokonaan kerhoon.

Huomasin myös, että kerhon pitäminen, joka on ihmissuhdetyötä, se on positiivisuudessaan kuitenkin yllättävän raskasta. Kerhon pitämisen jälkeen on yllättävän ”kuitti” olo. Kerhossa on hyvä keskustella tunteista ja oppia lukemaan sanatonta viestiä, varsinkin kun monella maahanmuuttajalla saattaa olla ikäviä kokemuksia menneisyydessä. Vanhempien on myös erittäin tärkeää opettaa lapselleen erilaisten tunteiden nimeämien nimeämään, koska monissa yhteisöllisissä kulttuureissa ihmisiä ei yksilöidä eikä eri tunteille ole nimiä. On lisäksi tärkeää opettaa, että tunteita voi myös näyttää ja opetella ilmaisemaan.

Perhekerhossa ei varmaankaan koskaan pohdita liikaa kasvatuskysymyksiä. On äiti tai isä mistä tahansa kotoisin, kaikilla on kuitenkin pääsääntöisesti samanlaisia tai samantapaisia ongelmia lastensa kanssa ja kasvatuskysymykset mietityttävät. Tietysti kasvatustimetodit voivat vaihdella kulttuurista riippuen, ja jokainen varmasti iloitsee omasta lapsestaan parhaalla mahdollisella hänelle sopivalla tavalla. Kerhossa autetaan kuitenkin vanhempia ymmärtämään, että heidän lapsensa elävät erilaisessa kulttuurissa ja ympäristössä, kun he itse aikoinaan. Kerhossa annetaan käytännön ohjeita päivärytmistä, puukeutumista sään mukaan, ravinnosta ja terveydenhoidosta. Kuuntelemalla lasta, huomioidamalla lapsen mielipiteitä ja tarpeita parannetaan lapsen kotioloja ja sopeutetaan vanhempia suomalaiseen kulttuuriin. Vanhempia lapsia käytetään usein nuorempien lasten hoitajina, eikä välttämättä huomioida heitä lapsina, jotka myöskin tarvitsevat huomiota. Kerhossa opastetaan äitejä huomioimaan lapsia tasapuolisesti. Aiemmin isosisko jonka tehtävä oli huolehtia nuoremmista sisaruksista, voi saada nyt esimerkiksi oman harrastuksen.

Erilaisista kieli ja kulttuuritaustasta tulleiden ihmisten kohtaaminen vaatii mielestäni avointa, ennakkoluulotonta ja aitoa kiinnostusta ja perehtymistä heidän omaan kulttuuriinsa. Lisäksi myös erilaisuuden hyväksymistä. On erittäin tärkeä huomioida ja tiedostaa itse niitä ajatuksia ja tuntemuksia, mitä erilainen kulttuuri minussa herättää, jotta

oppii kohtaamaan ja tunnistamaan mahdolliset omat piilevät asenteet. Myös erilaisilla (työpaikka) koulutuksilla on tässä tärkeä ennaltaehkäisevä tehtävä.

Kirkon tärkeä tehtävä on mielestäni yhteiskuntakritiikin esittäminen ja erilaisten yhteiskunnallisten haasteiden nostaminen esille näkyväksi. Myös niiden (heikompien) ääninä toimiminen, jotka eivät muutoin saa ääntään kuuluviin. Kirkon tulee olla mukana ehkäisemässä syrjäytymistä vahvistamalla maahanmuuttajien osallisuutta ja vuorovaikutusta maahanmuuttajien ja suomalaisten välillä. Yhteenkuulumisen tunne; osallisuus tukee positiivisesti ihmisen minäkuvaa. Kirkon tulee olla mukana rakentamassa erilaisia yhteistyöverkostoja; järjestöjen, kylä- ja harrastajayhteisöjen ja kaupunkien kanssa. Yhteistyössä järjestetyt erilaiset leirit, tapahtumat, kerhot ja ”avoimet olohuoneet” ovat tarpeen ihmisläheisen toiminnan; järjestelmän luomiseksi. Kaikenlainen ruohonjuuritason toiminta, joka edistää avoimen keskustelevan ilmapiirin syntymistä on tärkeää. Se vähentää myös turhia ennakkoluuloja ja muokkaa asenteita positiivisemmaksi. Jumalan hyvä suunnitelma on, että Hänen siunauksensa välittyy seuraavalle sukupolvelle nimenomaan perheiden kautta (Ps. 78:4-7,5.)

Opinnäytetyötäni kirjoittaessani kasaan huomasin jälkikäteen kuinka tärkeää olisi ollut kirjata kaikki mahdolliset asiat päiväkirjaan pikkutarkasti; mitä tapahtui, miksi ja kuinka. Jotkut tapahtumat tai asiat, jotka tapahtumahetkellä eivät tuntuneet tärkeälle, saattoivat kuitenkin myöhemmin olla yllättävän merkityksellisiä. Olin ehkä liikaa keskittynyt kirjoittamaan tapahtumien kulusta, vaikka pääpaino olisi ollut kerholaisten ajatuksissa.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoista ja haasteellista. Se mahdollisti mukavasti teorian ja käytännön yhdistämisen sulavasti. Tämä sopi minulle; käytännön ihmiselle loistavasti. Se on avannut uusia näkökulmia ihmisten kohtaamiseen ja auttamisen merkityksen ymmärtämiseen. Myös opinnäytetyöhön liittyvän kirjallisuuden perehtyminen on antanut minulle monipuolista tietoa, jota varmasti tarvitsen tulevassa työelämässäni. Omalla asuinpaikkakunnallani on erittäin paljon maahanmuuttajia ja tulevaisuudessa varmasti tulen työelämässä toimimaan heidän kanssaan. Itsekriittinen oman työn tutkiskelu työn eri vaiheissa on ollut opettavaista.

LÄHTEET

- Aalto, Mikko 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Ryttylä: My Generation Oy
- Alitolppa-Niittamo, Anne & Sirkiä, Jouni 2007. Monikulttuuriset vertaisryhmät - ohjaajan opas. Ryhmämalli kouluikäisten lasten vanhemmille. Helsinki: Väestöliitto
- Alitolppa-Niittamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stina (toim.) 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto
- Alitolppa-Niittamo, Anne; Moalin, Mohammed & Novitsky, Anita 2006. Monikulttuuriset vertaistyönryhmät – ohjaajan opas. Ryhmämalli pikkulapsiperheiden vanhemmille. Helsinki: Väestöliitto
- Andrew, Michele & Hartikainen; Miira 1999. Rajat ylittävä rakkaus. Turvakotien näkökulmia Suomeen avioituneiden maahanmuuttajanaisten elämään. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Aunola, Ulla (toim.) 2004. Maahanmuuttajat ammattia oppimassa. Helsinki: Kirjapaino
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Harju-Tolppa, Marjo 2004. Monikulttuuristen naisten voimaantuminen ja sosiaaliset verkostot. Ammatillinen lisensiaattitutkimus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampereen yliopisto 2004. Setlementtijulkaisuja 15. Helsinki: Suomen Setlementtiliitto
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Hannu 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hongisto Tarja, Leinonen Kirsi 2007. Tuetun varhaiskasvatuksen käsikirja Kouvolan päivähoiton henkilöstölle. Moniste tekijän hallussa.
- Jarasto Pirkko, Sinervo Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylän Helsinki: Gummerus
- Järvinen, Riitta 2004. Ammatillisen maahanmuuttotyön kulttuuri. Erilaisuus sosiaali- ja terveydenhuollon jäsenyksissä. Tampere: University Press

- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita
- Kirkkohallitus 1995. Osallisuuden ja jakamisen yhteisö. Suuntaviivoja Diakonia- ja yhteiskuntatyön kehittämiseen. Suomen ev.lut.kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 1995:6. Kirkon Diakonia- ja yhteiskuntatyön keskus.
- Kirkon maahanmuuttajatyön i.a.Yhteys, osallisuus, palvelu. Mikkelin seurakuntayhtymän ja sen seurakuntien maahanmuuttajatyön missio, visio ja strategia 2007-2016.; kirkkoneuvoston esitys.
- Leskinen, Eija 2009. Ryhmä toimimaan. Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Juva: WS Bookwell Oy
- Liebkind, Karmela 2000. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus
- Lindfors, Helena 1990. Perustetaan perhekerho. Opas äiti-lapsipiireille, avoimille päiväkodeille, perhekerhoille.
- Pentikäinen, Marja & Saressalo, Lassi (toim.) 2005 Loputtomalla matkalla – Kertomuksia pakolaisuudesta. Helsinki: Etnika Oy.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rustanius, Mirjami & Joensuu; Terhi 2005. Voimaa vertaistuesta. Kokemuksia Suomen pakolaisavun Tukena-projektista 2003-2003.
- Räsänen, Juhani 2006. Voimaantumisen mahdollistaminen ja ratkaisut. Yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön valtaistaminen. Suomen Työvalmennusakatemia julkaisu. Järvenpää: Julkiviestintä Oy.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi
- Rönkä, A. & Kinnunen U. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus
- Seurakuntien perhetyö 2008. Ison Kirjan nuorisotoiminnot. Aikamedia.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Opas työntekijöille. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Tiainen, Riikka 2008. ”Haluaisin rohkaista ihmisiä tekemään työtä heidän kanssaan” Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyöntekijät maahanmuuttajatyössä. Diakonia-Ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

ELEKTRONISET LÄHTEET:

Kirkon maahanmuuttajatyö. Suomen evankeli-luterilainen kirkko i.a. Viitattu 15.9.2009. <http://www.evl.fi/kkh/to/kpk/milperhe.htm> Tuloste tekijän hallussa.

Kirkon maahanmuuttajatyö. Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Tulostettu 10.9.2009 http://www.evl.fi/kkh/to/m_muutt/toiminta-ajatus.html Tuloste tekijän hallussa

Kotkan kaupunki. Kotkan maahanmuutto-ohjelma i.a. Tulostettu 3.5. 2009. <http://www.kunnat.net/binary.asp?path=1;29;121;43719;95188;95214&file=FileAttachment&version=1>

Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2/2007. Tulostettu 28.1.2010. <http://www.tampere.fi/tiedostot/5pvSAFsoF/varhaiskasvatussuunnitelma.pdf> Tuloste tekijän hallussa.

Suomen evankelisluterilainen kirkko ja perhe i.a. Tulostettu 10.1.2010. <http://www.evl.fi/kkh/to/kpk/milperhe.htm>

Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2/2007. Tulostettu 28.1.2010. <http://www.tampere.fi/tiedostot/5pvSAFsoF/varhaiskasvatussuunnitelma.pdf> Tuloste tekijän hallussa.

LIITTEET

LIITE 1: Reseptit

Suomalainen nakkikeitto

Perunasipulisekoituspusseja 1-2 kpl (on pakastettu, ei tarvitse kuoria perunoita) tai halutessaan voi laittaa keittoon myös kuutioituja kuorittuja perunoita. Pakastettuja keittojuurespuseja 2-3 kpl. Muutama kasvisliemikuutio, mausteita ja suolaa maun mukaan. Kuullotettua sipulia ja paseerattua tomaattipyreetä halutessa ja nakkeja. Jos paseerattua tomaattipyreetä lisätään keittoon, lisätään sinne myös ruokalusikallinen sokeria poistamaan happamuutta.

Sämpylä resepti

1 litra lämmintä vettä
1 tl suolaa
1 hiiva
riipaus ruokaöljyä
2 dl kaurahiutaleita esim. Eloveena

Annetaan hieman kaurahiutaleiden turvota lämpimässä vedessä. Sitten aletaan lisäämään vehnä jauhoja niin paljon, kunnes taikina on valmis. Taikina saa jäädä löysäksi. Taikinasta muotoillaankin jauhotetuin käsin ”pötköjä”, jotka leikataan sopiviksi paloiksi. Paloja vähän pyöräytetään jauhotetuin käsin ja asetetaan pellille nousemaan. Paistetaan uunissa n. 200 +C kullanuskeiksi.

Keiton valmistusohje

Laitetaan vesi kattilaan, lisätään joukkoon kasvisliemikuutiot, perunasipulisekoitus, keittojuuresokset, kuullotetut sipulit ja paseerattu tomaattipyree. Mausteita lisätään maun mukaan. Juuresten annetaan kiehua kypsäksi, ennen kuin joukkoon lisätään nakit. Jos halutaan käyttää lisäkkeenä esim. jauhelihaa tai kanasuikaleita. Ne ruskistetaan ensin ja voidaan lisätä keiton joukkoon samaan aikaan juureksien kanssa. Tällöin ne pehmenevät

lisää ja antavat lisämakua heti alussa, keiton alkaessa valmistua. Suola lisätään lopussa oman maun mukaan.

LIITE 2: Reseptit

Etiopialainen kesäkurpitsakeitto resepti

Kesäkurpitsoja esim. 6 kpl, ruokakermaa 1 kpl, tuoreita valkosipuleita, vähän ruokaöljyä ja suolaa.

Etiopialaisessa keitossa kesäkurpitsat pilkotaan melko isoiksi paloiksi kuorineen. Ensin ne tietysti pestään puhtaiksi. Sitten laitetaan pilkotut kesäkurpitsat kattilaan veteen kiehumaan. Vettä laitetaan sen verran, että kurpitsat peittyvät. Sen jälkeen kuoritaan valkosipulit, pilkotaan pieneksi ja murskataan esim. leivinpaperin välissä, jollakin murskaimella. Sitten murskattujen valkosipulikynsien sekaan ”lurautetaan” öljyä, joka irrottaa mukavasti valkosipulien aromit. Kun kesäkurpitsat ovat kiehuneet kypsiksi, ne survotaan sauvasekoittimella, ja samalla lisätään suola, ruokakerma ja annetaan kiehahtaa. Ja lopuksi lisätään valkosipulimurska keittoon.

Kosovolainen kana- ja riisipata

Irtoriisiä, maustamattomia kanankoipia, sipulia ja ruokaöljyä.

Keitetään riisit ja kanankoivet. Kuullotetaan sipulit. Laitetaan kaikki ainekset sekaisin isoon astiaan, lisätään mausteet ja öljyä reilusti joukkoon ja laitetaan uuniin kypsymään.

LIITE 3: TEEMAT OHJAAJIEN HAASTATTELUIHIN

Mikä on naistenkerhon toimintaidea – viitekehys?

Mikä, mitkä ovat kerhossa yhdistäviä tekijöitä?

Mitkä on tulevaisuuden kehitystarpeet kerholle?

Tunnetteko itsenne voimattomaksi erilaisten haasteiden edessä? Esimerkiksi kieli ja kulttuuri.

Keskusteletteko kerhossa perheestä ja vanhemmuudesta ja esimerkiksi kasvatuksesta?

Miten vanhemmuutta tuetaan kerhossa?

Onko kerho perhetyötä?

Mitkä ovat suurimmat haasteet monikulttuurisessa kerhossa?

Mikä on motivaatiosi tehdä maahanmuuttajatyötä?

Kartoitatteko mitenkään ryhmäläisten tarpeita kerhoon liittyen?